Internationaal Zendingsgenootschap
GEMEENTE VAN ZEVENDE DAGS ADVENTISTEN
Reformatiebeweging

Uitgegeven door de Generale Conferentie van
het Internationaal Zendingsgenootschap der
Zevende Dags Adventisten,
Reformatiebeweging.
e-Mail: info@sda1844.org
Internet: www.sda1844.org

Nederlandse vertaling en druk verzorgd door
de Gemeente van Zevende Dags Adventisten,
Reformatiebeweging, Nederlandse veld
Middachterlaan 2, 6955 JC Ellecom, Nederland
Tel. 0313-416 222 Fax 0313-450 661
e-Mail: Rehoboth@ZDAreformatie.org
Internet: www.zdareformatie.org

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord		blz. 2
1e lezing,	vrijdag 2 december 2016 ***Ulrich Zwingli – Dwaling bestrijden*** *–José Vicente Giner, Zwitserland*	blz. 6
2e lezing,	Sabbat 3 december 2016 ***Alleen – en toch niet alleen*** *–Helmut Welker, Duitsland*	blz. 15
3e lezing,	zondag 4 december 2016 ***Licht in de duisternis door Casiodoro de Reina*** *–Humberto Avellaneda, Colombia*	blz. 28
4e lezing,	dinsdag 6 december 2016 ***De anapabtisten – Tweede front van de reformatie*** *–Larry Watts, Verenigde Staten*	blz. 38
5e lezing,	woensdag 7 december 2016 ***John Knox en de reformatie in Schotland*** *–Pablo Hunger, Oostenrijk/Verenigde Staten*	blz. 48
6e lezing,	vrijdag 9 december 2016 ***William Tyndale,*** ***de grootste van de Engelse hervormers*** *–Parmenas Shirima, Tanzania*	blz. 60
7e lezing,	Sabbat 10 december 2016 ***Johannes Calvijn, de Franse hervormer*** *–Idel Suarez jr., Verenigde Staten*	blz. 71

Uitgegeven door de Generale Conferentie van het Internationaal Zendingsgenootschap der
Zevende Dags Adventisten, Reformatiebeweging.
P.O. Box S, Cedartown, GA 30125, U.S.A. (Correspondentie)
625 West Avenue, Cedartown, GA 30125, U.S.A. (Bezoekadres)
Tel.: (+1) 770-748-0077 Fax: (+1) 770-748-0095
e-Mail: info@sda1844.org
Internet: www.ims1914.org

Nederlandse vertaling en druk verzorgd door de Gemeente van
Zevende Dags Adventisten, Reformatiebeweging, Nederlandse veld
Middachterlaan 2, 6955 JC Ellecom, Nederland
Tel. 0313-416 222 Fax 0313-450 661
e-Mail: rehoboth@ZDAreformatie.org
Internet: www.zdareformatie.org

VOORWOORD

In 1517 spijkerde Maarten Luther de 95 stellingen aan de deur van de Slotkerk te Wittenberg, waarmee hij vraagtekens zette bij talrijke leerstellingen en praktijken van de katholieke kerk, hetgeen leidde tot de uitbreiding van de protestantse Reformatie. Volgend jaar zullen zowel protestanten als katholieken bij talrijke evenementen gedenken dat deze actie 500 jaar geleden door Luther werd ondernomen. Ondertussen beweegt de religieuze wereld zich steeds verder weg van de beginselen waarop de Reformatie was gebaseerd:

- Sola scriptura (alleen door de Schrift)
- Sola fide (alleen door geloof)
- Sola gratia (alleen door genade)
- Solo Christo (alleen door Christus)
- Soli Deo Gloria (alle eer komt alleen God toe)

Paus Franciscus ontmoette op 23 mei 2016 Sheik Ahmed al-Tayeb, de grote imam van de Al-Azhar moskee in Caïro, Egypte. Woordvoerder van het Vaticaan Federico Lombardi zei dat de paus en de Islamitische geestelijke vooral zijn ingegaan op “de gemeenschappelijke uitdagingen voor de autoriteiten en de gelovigen van de grote religies van de wereld.” De paus blijft zeer sterk eraan werken om alle religies onder de katholieke kerk te verenigen.
In feite, “het 500-jarig bestaan van de christelijke Reformatie in 2017 dient grondig oecumenisch te zijn, waarbij zelfs paus Franciscus in Zweden zal deelnemen aan een feestelijke dienst met Lutheranen in oktober van dit jaar. [...] In de afgelopen jaren ... hebben rooms-katholieken en Lutheranen een overeenkomst bereikt aangaande de leerstelling over rechtvaardigmaking, een belangrijk punt dat scheiding bracht tussen het pausdom en Luther en zijn volgelingen, en vele leerstellige verschillen moeten niet langer een kerk verdelend karakter hebben,” aldus

de voorzitter van de Raad van de Evangelische Kerk in Duitsland. –ecumenicalnews.com, 18 mei 2016.

Tijdens deze Gebedsweek zullen de ervaringen, overtuigingen, en de toewijding van zeven prominente hervormers uit de zestiende eeuw naar voren worden gebracht. Het doel hiervan is om zich te concentreren op de beginselen die hun toewijding aan God toonden voor de redding van verloren zielen. Dit is van zeer wezenlijk belang, want de gebeurtenissen vlak voor de tweede komst van Jezus zal het omhooghouden van de Bijbelse waarheid verlangen, meer dan op enig ander moment in de geschiedenis, en we kunnen veel van deze hervormers leren.

"In onze tijd zijn maar weinig van hen, die belijden de hervormers te volgen, met hun geest bezield. Weinigen luisteren naar God stem en zijn bereid de waarheid aan te nemen, in welke vorm die ook wordt gebracht." –*Jezus, de Wens der eeuwen*, blz. 185.

"De Hervorming eindigde niet met Luther, zoals velen hadden verondersteld, maar zal tot het einde van de wereldgeschiedenis worden voortgezet. Luther had een belangrijke taak te vervullen. Hij moest de kennis die God hem had gegeven aan anderen doorgeven. Hij kreeg evenwel niet al het licht dat God aan de wereld zou schenken. Vanaf die tijd is er voortdurend nieuw licht blijven schijnen op de Schrift en zijn steeds weer nieuwe waarheden ontdekt. [...]

Zo zal ook de boodschap van de derde engel worden verkondigd. [...] Mannen van geloof en gebed zullen worden gedrongen om met een heilige ijver uit te gaan en de woorden verkondigen die God hun heeft toevertrouwd. De zonden van Babylon zullen aan het licht worden gebracht. De vreselijke gevolgen van het verplicht stellen van kerkelijke inzettingen door de burgerlijke overheid, de rampzalige invloed van het spiritisme en de heimelijke, maar snelle vooruitgang van de pauselijke macht zullen stuk voor stuk duidelijk worden.

De mensen zullen door deze ernstige waarschuwingen worden aangegrepen. Duizenden en nogmaals duizenden die zulke

woorden nog nooit hebben gehoord, zullen ernaar luisteren. Vol verbazing zullen zij horen dat Babylon de kerk is die is gevallen door haar dwalingen en zonden, door haar verwerping van de waarheid die haar van de hemel was gezonden." *–De grote strijd*, blz. 137, 560, 561.

"Verkiest liever armoede, verwijtingen, scheiding van vrienden of welk lijden ook, dan de ziel te bezoedelen door de zonde. Liever de dood dan oneer of de overtreding van Gods wet, moet het motto zijn van elke christen. Als een volk dat belijdt hervormers te zijn, dat de plechtigste, zuiverende waarheden van Gods Woord als een schat bewaart, moeten we de maatstaf veel en veel hoger stellen dan we momenteel doen." *–Uit de schatkamer der getuigenissen*, deel 2, blz. 34.

Deze Gebedsweek is een unieke gelegenheid om samen te komen en te bidden voor de Heilige Geest om de goddelijke waarheid diep in ons hart te planten, zodat de inwoning van Jezus naar buiten zal schijnen wanneer er een beroep wordt gedaan op uw getuigenis. "De getrouwe uitvoering van de dagelijkse plichten is de beste voorbereiding voor de komende moeilijkheden." *–De weg tot gezondheid*, blz. 412.

Alle gemeenteleiders en ambtdragers worden erop aangedrongen om de Gebedslezingen beschikbaar te stellen voor de leden, vooral voor degenen die niet altijd in staat zijn om met een groep samen te komen, en tijd te nemen om met hen te bidden. De lezingen zijn ook beschikbaar op verscheidene internetpagina's om te lezen, te downloaden, en om uit te printen, zoals op www.sda1844.org, en www.sda1888.org (Engels, Spaans en Frans), www.asd1844.org (Spaans), www.reform-adventisten.net (Duits), en anderen (zoals www.zdareformatie.org voor het Nederlands).

Sabbat 10 december, de laatste dag van de Gebedsweek, is een dag van vasten en gebed; een ieder wordt aangemoedigd om deel te nemen aan de bijeenkomsten, terwijl de gelovigen over de gehele wereld samenkomen om God te smeken om een ieder voor te bereiden een trouwe dienaar te zijn. De jaarlijkse

Gebedsweekgaven zullen worden ingezameld voor de Generale Conferentie; deze middelen zullen worden gebruikt voor een breed spectrum van zendingswerk. Geeft u alstublieft genereus.

“ ‘De gedachte van de wederkomst is mij zeer dierbaar’, zei Richard Baxter (Richard Baxter, *Works*, vol. 17, blz. 555). ‘Als wij Zijn verschijning liefhebben en uitzien naar die zalige hoop bewijzen wij dat wij geloven en Zijn heiligen zijn’. ‘Als wij beseffen dat de dood de laatste vijand is die bij de opstanding wordt overwonnen, zullen de gelovigen vurig verlangen naar en bidden om de wederkomst van Christus, wanneer deze volledige, uiteindelijke overwinning zal worden behaald’ (*Ibid*., vol. 17, blz. 500). ‘Dit is de dag waar alle gelovigen naar moeten verlangen, waar ze op moeten hopen en waar ze naar moeten uitzien als de voltooiing van hun verlossing en de vervulling van al hun verlangens en verwachtingen’. ‘O, Here, laat deze gezegende dag vlug aanbreken!’ (*Ibid*., vol. 17, blz. 182, 183). Dit was de hoop van de apostolische gemeente, van de gemeente in de woestijn en van de hervormers.” *–De grote strijd*, blz. 285.

–De broeders en zusters van de Generale Conferentie

ULRICH ZWINGLI – DWALING BESTRIJDEN

Door José Vicente Giner, Zwitserland

Een boodschap voor alle tijden

In alle tijden is Christus' boodschap in deze wereld verkondigd door mannen en vrouwen, die door God waren uitverkoren. Elk tijdperk ontving het licht van het evangelie dat nodig was voor die tijd. In de dagen van Noach was er een zeer specifieke boodschap van verlossing en eeuwig leven met een specifieke genadetijd. (Genesis 6:3). Het volk van Israël was een werktuig om aan de volken het licht van de kennis van de ware God te geven (Deuteronomium 4:6-8, 7:6), een werk dat de Joden in Jezus' tijd zouden hebben moeten verrichten (Handelingen 3:25, 26); maar helaas weigerde het uitverkoren volk om deze verantwoordelijkheid te nemen en eindigde met de verwerping van het Messiasschap van de Heere Jezus Christus, het licht der wereld. (Johannes 8:12). Jezus richtte Zijn gemeente op met een overblijfsel van het Joodse volk om het werk voort te zetten in het verspreiden van de reddende waarheid aan elke natie, stam, taal en volk. (Markus 16:15; 1 Petrus 2:9).

Door de eeuwen heen en dwars door de hele geschiedenis van de zeven gemeenten uit Openbaring, scheen het licht van het evangelie in elke periode, met menselijke instrumenten die voor dat doel werden uitgekozen. Elke generatie van het christelijke tijdperk ontving kostbare lichtstralen met speciale nadruk op aspecten van de boodschap die voor iedere periode nodig waren. In de periode van Thyatira bijvoorbeeld, de tijdspanne van de zesde tot aan de zestiende eeuw (Openbaring 2:18-29), infiltreerden ver-

schrikkelijke dwalingen en ketterijen het christendom, en de waarheid werd onder de voet gelopen en genegeerd. In de zestiende eeuw, met het begin van de profetische periode van Sardis (Openbaring 3:1-6), werden moedige mannen geïnspireerd om te strijden voor het geloof dat eenmaal aan de heiligen overgeleverd is; ze waren bereid om de dood onder ogen te zien om de evangeliewaarheid te verdedigen en te verkondigen, en verschrikkelijke tegenstand moeten lijden en gruwelijke vervolgingen.
Het meest merkwaardige en – zo kunnen we zeggen – verrassende en schijnbaar tegenstrijdige was dat al deze dappere hervormers het hoofd moesten bieden aan een overheersend religieus systeem dat beweerde God te dienen en Christus lief te hebben, terwijl zij Hem ontkenden in hun handelwijze. Wat het meest opvalt aangaande het pauselijke systeem, dat vrijwel alle politieke en religieuze macht in het grootste deel van Europa in zijn greep hield, was de handhaving van de menselijke leerstellingen in de plaats van de Bijbelse waarheid, zijn vervolgend karakter, en zijn open vijandschap tegen Gods heilige wet.
De bekende wereld was doortrokken met dwaling, en goddelijke tussenkomst was nodig om de satanische vooruitgang het hoofd te bieden. Op dat moment deed God woordvoerders voor het evangelie opstaan in verschillende delen van de oude wereld, die hun leven wijdden om de dwaling tegen te gaan, en wiens inspanningen door Gods genade het mogelijk maakte dat het licht van Christus duizenden oprechte harten bereikten.

Zwitserland en de invloed van Zwingli

Dit was het geval met Huldrych (of Ulrich) Zwingli (1484-1531), de Zwitserse reformator, die samen met Maarten Luther en Johannes Calvijn wordt gezien als een van de drie meest vooraanstaande hervormers. Zwingli, die we in deze lezing willen beschouwen, werd in 1484 geboren in Wildhaus, Sankt Gallen, Zwitserland.
Zijn familie was van goede komaf, die het voor hem mogelijk maakte om te studeren aan de universiteit van Basel en Wenen

voor een carrière als geestelijke, en hij werd in 1506 als priester ingewijd. Hij behaalde de graad van Magister Artium (Master of Arts, 'meester in de kunsten'). Hij kreeg een gedegen opleiding, met daarbij inbegrepen muziekstudies, grammatica, filosofie, theologie, etc. Luther zou een jaar later worden gewijd als priester. In 1518 – een jaar nadat Luther zijn 95 stellingen schreef – werd Zwingli een predikant in de kathedraal van Zürich. Het is heel interessant om te zien hoe de Geest van God werkt. Zwingli viel de verkoop van aflaten aan, en beïnvloedde de regering in deze zaak om degenen die ze verkochten, te verdrijven. Luther in Duitsland en Zwingli in Zwitserland deden een soortgelijk werk; beiden werden door God in beweging gebracht.

Zwingli was beïnvloed door het humanistische denken van Erasmus, en ook door de Zwitserse vaderlandsliefde. Hij werd een professor en was voor een korte periode een kapelaan voor het Zwitserse leger. Opgemerkt dient te worden dat Zwitserland in die tijd bekend stond om het opleveren van een speciale klasse van huurlingen – oorlogsmannen die voor flink geld aan inkomen zorgden voor verschillende Zwitserse districten; het karakter van William Tell stond in feite bekend als een man van moed en dapperheid die tegenstand bood aan de macht van de Habsburgers, en groeide later uit tot een bron van inspiratie voor de huurlingen. Glarus was als een militaire basis, een broedplaats van soldaten voor het leger van de paus. Voor een tijdje was Zwingli bewogen door het ideaal van het dienen van de Heilige Vader en de Heilige Moederkerk als een legerkapelaan van de paus; maar in 1515 stierven bij een confrontatie zo'n tienduizend Zwitserse soldaten. Deze slachting heeft een enorme impact op Zwingli gehad, en waarschijnlijk beïnvloedde dit enorm zijn visie op het christelijk geloof, en zette hij vraagtekens bij de praktijk van het dienen van Christus met wapens. In 1519 breidde de pest zich uit door de stad Zürich en Zwingli werd ernstig ziek. In deze situatie klampte hij zich vast aan Gods genade en op wonderbaarlijke wijze herkreeg hij zijn gezondheid. De geschiedenis zegt dat vanaf dat moment hij had be-

sloten om volledig zijn vertrouwen uitsluitend in de Schepper te stellen, en niet in beelden, heiligen, relikwieën, of sacramenten, uitgevonden door de mens.

Toen Zwingli het voorrecht om de Heilige Schrift te hebben, onderzocht hij die met ongewone ijver; in feite wordt gezegd dat hij besloot om bijna alle brieven van Paulus te kopiëren en het Nieuwe Testament in het Grieks uit het hoofd te leren. Hij studeerde ook Hebreeuws om de taal van het Oude Testament te begrijpen. Hij vond in de Bijbel de bestaansreden van zijn leven. Hij was bekend met de werken van de hervormer Maarten Luther, maar Zwingli volgde eigenlijk een persoonlijke richting in het werk van de reformatie, dat in Zwitserland begon. Hij en de Duitse hervormer hadden punten van onenigheid, maar wat buitengewoon is bij deze twee mannen, was hun oprechte en diepe verlangen om hervorming tot stand te brengen in de religieuze structuur van hun tijd.

Beiden werden zij geconfronteerd met een systeem dat trachtte om iedereen te verslinden die zich niet daarin onderwerpt; maar bezield door een vurige ijver, brachten zij het werk voorwaarts dat op grote wijze het denken van hun tijd beïnvloedde.

Indien iemand Gods woord onderzoekt zonder vooroordeel en oprecht de juweeltjes van de waarheid zoekt, dan openbaart God Zich aan hem, volgens de Bijbelse belofte (Jeremía 29:13); alleen de waarheid, geopenbaard op de heilige bladzijden van de Bijbel kan een individu vrijmaken en zijn geest verlichten. (Johannes 8:32). Dwaling, ketterij en leugens – onderwezen in Gods naam – leiden de ziel af, verenigen die met de duisternis en bedreigt iemands eeuwige verlossing (Jesája 8:20). Hoe belangrijk is het om ervoor te zorgen dat we staan op het platform van de eeuwige waarheid, niet op menselijke tradities en leerstellingen! Matthéüs 15:8, 9.

Zwingli begreep dat de gemeente die hij vertegenwoordigde en diende enorme dwalingen leerde. Zijn hart brandde met een heilige ijver, en hij begon de katholieke leer aan de kaak te stellen, zoals beeldenaanbidding en de verering van heiligen en reli-

kwieën. Hij viel de misbruiken van aflaten aan en verdedigde het primaat van de Schrift tegen het katholieke dogma, net als Luther, en wees het leergezag van de kerk en haar onderwerping aan Rome af. Vandaag de dag zien we dit als normaal en logisch, maar in zijn tijd was het iets heel gedurfd en gevaarlijk, dat een risico was voor iemands leven. Toch is dit het hart door God geïnspireerd en bewogen door Zijn woord; hij was voor niets en niemand bang.

Men kan de hervormers er niet van beschuldigen separatisten of fanatiekelingen te zijn, of dat ze hun eigen kerken wilden beginnen, omdat dit niet hun oorspronkelijke doel was. Wanneer de zuurdesem van de waarheid het hart binnendringt, kan deze niet onverschillig blijven voor misbruiken, dwalingen en valse leerstellingen. Te voldoen aan het systeem en zich daaraan aan te passen, staat synoniem voor eraan deel te hebben. Daarom is de universele en tijdloze boodschap die moet worden toegepast op elke beweging die niet de waarheid hoog verheft, zoals duidelijk wordt gesteld in Openbaring: "...Gaat uit van haar, Mijn volk, opdat u aan haar zonden geen gemeenschap hebt, en opdat u van haar plagen niet ontvangt." Openbaring 18:4.

"Zij die niet de moed bezitten om het kwaad te bestraffen, of door gemakzucht of gebrek aan belangstelling niet hun uiterste best doen het gezin of Gods gemeente zuiver te bewaren, worden aansprakelijk gesteld voor het kwaad dat het gevolg kan zijn van het nalatig zijn in hun plicht. We worden evengoed aansprakelijk gesteld voor het kwaad dat we hadden kunnen tegengaan in anderen door het uitoefenen van ouderlijk of pastoraal gezag, als wanneer we zelf dit kwaad hadden begaan." –*Patriarchen en profeten*, blz. 530.

"Zoals het licht en het leven der mensen in de dagen van Christus door de kerkelijke gezagsdragers werd verworpen, is het altijd genegeerd. [...] Toen de hervormers Gods Woord verkondigden, dachten ze er niet aan zich af te scheiden van de bestaande kerk, maar de geestelijke leiders wilden het licht niet dulden en zij die het hooghielden, moesten andere toehoorders

zoeken, die naar de waarheid verlangden. [...] Vaak moeten zij, die in de voetsporen van de hervormers gaan, zich afwenden van de kerk die hen lief is om de eenvoudige waarheid van Gods Woord te brengen. Dikwijls worden zij, die naar licht zoeken, door dezelfde leer gedreven om de kerk van hun ouders te verlaten om gehoorzaam te kunnen zijn." –*Jezus, de Wens der eeuwen*, blz. 184, 185.
Dit was het geval met Zwingli, Luther en andere hervormers die er niet aan dachten om de kerk te verlaten die zij liefhadden en dienden. Het enige verlangen dat hen motiveerde was om te hervormen wat volgens de Schriften onjuist was. De (Nederlandse) paus Adrianus VI verbood Zwingli te preken; de hervormer werd beschouwd als een ketter; als gevolg daarvan vond er in 1523 een breuk plaats tussen hem en de katholieke kerk.

Zijn onderwijswerk

Net als Luther schreef Zwingli een scriptie tegen onjuiste katholieke leer en praktijken; het document bevatte 67 punten. Daarin viel hij het verbod aan op het huwelijk van de geestelijken (de leer van het celibaat, punt 49), met het argument dat het huwelijk geoorloofd was voor alle mensen (punt 28). In punt 3 benadrukte hij het feit dat alleen Christus de weg is naar de eeuwige zaligheid, en verwerpt enig andere middelaar. Voor Zwingli kan alleen God zonden vergeven door Jezus Christus (punt 50); bovendien ontkende de hervormer het bestaan van het vagevuur, en zei dat het geen Bijbelse basis had (punt 57), en hij moedigde – onder andere dingen – alle christenen aan om het licht van het evangelie over de hele wereld te verspreiden (punt 14). Zwingli was het eens met Luther, dat het hoogste gezag de heilige Schrift is.
Opgemerkt dient te worden dat het zijn wens was om de mensen de kennis van Gods Woord te geven, hetgeen de kerk – die hij diende – hen weigerde. Daarom ruilde hij het Latijn voor het Duits in de religieuze diensten en vertaalde de Bijbel in de taal van het volk. Zijn vertaling staat bekend als de 'Zürcher Bibel'

(de Zürichse Bijbel). Zijn invloed was beduidend sterk in Duitstalig Zwitserland; hij was de belangrijkste hervormer en leider van het volk van Zürich, Bern en Bazel. Calvijn zou later hetzelfde doen voor het Franstalige gebied. De Zwinglianen en Calvinisten werden verenigd tegen de tijd van de Helvetische Belijdenis.

Van zijn verschillende literaire werken, noemen we vooral het "Commentaar op de ware en valse religie" (1525), dat 29 hoofdstukken bevat en de evangelische doctrine uitlegt; dit wordt beschouwd als Zwingli's fundamentele werk. In datzelfde jaar begon hij met het schrijven van een cursus over exegese, dat de Bijbel interpreteert; en in 1531 publiceerde hij in nauwe samenwerking met Leo Jud de "Zürcher Bibel" in het Duits met de bijzondere kenmerken van de Zwitserse taal.

Een leerstelling waarin de leer van Zwingli opvalt, is die van het Heilig Avondmaal. Hij verwierp het idee van de transsubstantiatie (verandering van substantie), welke werd onderwezen door de kerk van Rome. Hij verklaarde dat men niet van de werkelijke, letterlijke aanwezigheid van Jezus in het brood en de beker van het Heilig Avondmaal kan spreken. Gebaseerd op de woorden van Jezus: "Doet dat tot Mijn gedachtenis" (Lukas 22:19), herhaalde de hervormer de woorden van de apostel Paulus: "... Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Evenzo nam Hij ook de drinkbeker, na het eten van het avondmaal, en zei: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed. Doet dat, zo dikwijls als u die zult drinken, tot Mijn gedachtenis." (1 Korinthe 11:24, 25); hij concludeerde terecht dat het Heilig Avondmaal niet een herhaling is van het offer van Christus, maar een "herdenking", een herinnering aan Zijn offer. In overeenstemming met dit principe legde Zwingli uit dat Jezus' woorden "Dat is Mijn lichaam" betekende "Dat vertegenwoordigt Mijn lichaam." Hij bevestigde dit ook door te zeggen dat de Heiland vaak het werkwoord "zijn" figuurlijk gebruikte, zoals toen Hij zei: "Ik ben het Brood des levens", "Ik ben het Licht der wereld", "Ik ben de Deur", "Ik ben de Weg", en "Ik ben de

Wijnstok". Wat betreft dit onderwerp had hij meer licht dan Maarten Luther.
Verwijzend naar deze heilige ceremonie schrijft de Geest der Profetie: "De symbolen van het huis des Heren zijn eenvoudig en worden duidelijk begrepen. En de waarheden die daarmee worden voorgesteld, zijn van de diepste betekenis voor ons. Bij het instellen van de sacramentele dienst die de plaats van het Pascha zou innemen, liet Christus Zijn gemeente een gedenkteken achter van Zijn grote offer voor de mens. 'Doet dat', zei Hij 'tot Mijn gedachtenis.' " –*Evangelism*, blz. 273).
Zwingli overleed in 1531 bij de Slag van Kappel, waar hij diende als een prediker voor de troepen van Zürich toen de zes Zwitserse protestantse kantons streden tegen vijf Zwitserse katholieke kantons. De invloed van deze hervormer was erg belangrijk en heeft zijn inwerking tot vandaag de dag in de politiek en de godsdienst van het land. De protestanten in Zwitserland zijn de op een na grootste religieuze groep na de katholieken. Protestantisme in het moderne Zwitserland geeft veel belang aan vlijtige arbeid en schrijft haar materiële welvaart toe aan goddelijke genade, dingen die de grote hervormer Zwingli benadrukte.

Onze tijd en uitdaging

We willen benadrukken dat de grote hervormers geen volmaakte mensen waren. God koos hen ondanks hun onvolmaaktheden, vanwege hun geestelijke ijver. God kiest geen volmaakte mannen en vrouwen om Zijn werk te doen, maar Hij doet Zijn werk door mensen die – ondanks hun zwakheid – zichzelf in Zijn handen plaatsen om gevormd te worden. De eer behoort volledig aan God toe; het menselijk instrument dient zwijgzaam te blijven, verborgen onder de vleugels van de Almachtige, alleen dan is zijn werk effectief. (zie Zacharía 4:6; Éfeze 2:8, 9).
Het is waar dat sommige handelingen van de hervormers verrassend voor ons zijn, en zij predikten niet alle waarheid die wij vandaag de dag kennen, zoals de Sabbat, de gezondheids-

reformatie, pacifisme, het onderzoekend oordeel, etc.; maar zij hielden het licht hoog dat nodig was voor die tijd. Zij verdedigden vurig wat toen nodig was, in het bijzonder de leer van rechtvaardiging door het geloof. De wereld is stervende wegens gebrek aan dit licht, en zij voltooiden hun werk. Anderen dienen het werk voort te zetten tot de volle dag (zie Spreuken 4:18).

Vandaag moet Gods volk de drievoudige engelboodschap verkondigen. Het is Zijn boodschap voor een wereld dat ten einde loopt (zie Openbaring 14:1-13); het is de eeuwige boodschap, de tegenwoordige waarheid (zie Openbaring 14:6), maar met een specifieke toepassing op onze tijd. Het omvat vergeten en vervormde waarheden en nodigt mensen uit om hun plaats onder het overblijfsel van Gods volk in te nemen, die de geboden van God verheffen en het geloof van Jezus hebben. Het is een laatste oproep tot bekering en een kans om aan boord te gaan van de ark van verlossing.

Petrus Waldo, John Wycliffe, Johannes Huss, Hiëronymus van Praag, later Ulrich Zwingli, Willem Farel, Johannes Calvijn, Maarten Luther, Philipp Melanchthon, John Knox, William Tyndale, en anderen hebben de weg vrijgemaakt voor de uiteindelijke Reformatie. Het is aan ons om af te maken hetgeen zij begonnen waren. Het werk is enorm groot en complex; Maar het is noodzakelijk en urgent, want wij staan op de drempel van de eeuwigheid. Hoewel wij een klein en onbeduidend volkje zijn in het land Zwitserland, heeft de Adventistische Reformatiebeweging nog steeds veel te danken aan de geloofshelden, het stokje overgedragen gekregen van de geestelijke estafetteloop. Wij zijn niet alleen. Net als die hervormers hebben wij de hulp van onze God. (zie Deuteronomium 31:8). Hij brengt Zijn laatste werk tot een einde en geeft ons het voorrecht om met Hem samen te werken.

Een ieder van ons, ongeacht in welk land we ons bevinden, zal worden gewogen in de weegschaal van het heiligdom, en het resultaat van ons werk zal aan het eind gezien worden. Ons gebed tot God is dat we rechtvaardig gevonden mogen worden door de verdiensten van Jezus Christus. Ik nodig u uit om verder te bou-

wen op het fundament dat is gelegd (zie 1 Korinthe 3:10, 11), want vele zielen dient de waarschuwingsboodschap gegeven te worden. Moge de Heer een ieder van Zijn volk zegenen. Amen! GL

2e lezing – Sabbat, 3 december 2016

ALLEEN – EN TOCH NIET ALLEEN

Door Helmut Welker, Duitsland

Worms, 17 april 1521. Voor de bijeenvergaderde Reichstag (de Rijksdag, het keizerlijke parlement) stelde keizer Karel V aan Maarten Luther twee vragen. De eerste was de vraag of hij 'deze geschriften' erkende als de zijne. Dat had betrekking op de boeken die verschenen in 1520 – *Over de vrijheid van een christen*; *Aan de christelijke adel van de Duitse natie over de verbetering van de christelijke natie*, en *De Babylonische gevangenschap van de kerk*. Maarten Luther bevestigde dit. De tweede vraag was of hij bereid was om deze geschriften te herroepen. Luther vroeg om hierover een dag na te denken.

"Met zijn geest op God gericht, bereidde Luther zich voor op de strijd die hem te wachten stond. Hij dacht erover na hoe hij zijn antwoord zou formuleren, bestudeerde passages in zijn eigen boeken en haalde het juiste bewijsmateriaal uit de Heilige Schrift om zijn stellingen te verdedigen. Toen legde hij zijn linkerhand op de geopende Bijbel die vóór hem lag en met zijn rechterhand ten hemel geheven, beloofde hij 'trouw te zullen blijven aan het evangelie en vrijmoedig zijn geloof te belijden, ook al zou hij zijn getuigenis met zijn bloed moeten bezegelen.' " *–De grote strijd,*

blz. 145, 146. Hij wist dat, “Wanneer zij u dan zullen brengen ... voor de overheden en de machthebbers, wees *dan* niet bezorgd hoe of wat u ter verdediging moet zeggen of wat u moet spreken: Want de Heilige Geest zal u in dat uur leren wat u moet zeggen.” Lukas 12:11, 12 [HSV].

“Toen hij weer in de raadsvergadering werd binnengeleid, was er op zijn gezicht geen spoor van vrees of verwarring. Rustig en kalm, maar toch moedig en indrukwekkend stond hij als Gods getuige voor de groten van deze aarde.” *–De grote strijd*, blz. 146. De beslissende verklaring van zijn verdediging was: “Als men mij niet met de Schrift of met steekhoudende argumenten kan weerleggen, als men mij niet met de teksten die ik heb aangehaald kan overtuigen en als men mij niet door middel van Gods Woord kan aantonen dat ik ongelijk heb, *kan ik en wil ik niets herroepen*, want een christen mag zijn geweten geen geweld aandoen.[1] Hier sta ik; ik kan niet anders. Zo helpe mij God. Amen.’ ” *–De grote strijd*, blz. 147, 148.

Luther werd verzocht de vergaderzaal te verlaten. Er was een interne discussie, en werd hij teruggeroepen en hem nogmaals de kans gegeven om zijn leer te herroepen. Zijn antwoord was duidelijk: “Ik heb geen ander commentaar dan het antwoord dat ik al gegeven heb”. *–De grote strijd*, blz. 148. Wat was er gebeurd? “Christus had door het getuigenis van Luther overtuigend en voortreffelijk gesproken, zodat zijn toespraak vriend en vijand enige tijd met ontzag en verbazing vervulde. De Geest van God was aanwezig in die raadsvergadering en beïnvloedde de rijksgroten.” *–De grote strijd*, blz. 149.

Op 25 april 1521 reisde Maarten Luther terug naar Wittenberg. Na zijn vertrek vaardigde Keizer Karel V tegen hem het ‘Edict van Worms’ uit, waardoor hij een vreemdeling werd. Op de terugweg, op 4 mei, ‘ontvoerde’ Frederik de Wijze (1463-1525), keurvorst van Saksen, Luther. (Luther was hierover van tevoren op de hoogte). Dit gebeurde aan de ene kant om de veiligheid van Luther te garanderen en, aan de andere kant, om hem tijde-

lijk uit het zicht te laten verdwijnen. Het gerucht dat Luther was overleden, verspreidde zich snel.

Zijn jeugd

"Maarten Luther was één van de belangrijkste hervormers die door God werden uitgekozen om de kerk uit de duisternis van het pausdom naar het licht van een zuiverder geloof te leiden." –*De grote strijd*, blz. 112. Hij werd geboren op 10 november 1483 in Eisleben. Zijn ouders, Hans en Margarete, leefden in bescheiden omstandigheden, waren trouw aan de kerk, maar niet overdreven vroom. Zijn vader was een mijnwerker. Na elf jaar school had Luther zich het Latijn – zowel mondeling als schriftelijk – eigen gemaakt, hetgeen zeer belangrijk was voor zijn latere leven. Hij sloot zijn studie af aan de universiteit van Erfurt met de academische graad '*Magister Artium*' (meester in de kunsten). Daarna begon hij aan zijn rechtenstudie.

"Toen Luther eens langs de boekenrekken in de universiteitsbibliotheek liep, ontdekte hij een Bijbel in het Latijn. Zo'n boek had hij nog nooit gezien. Hij wist zelfs niet dat zoiets bestond. [...] Voor de eerste keer in zijn leven zag hij het volledige Woord van God. [...] Engelen stonden naast hem en lichtstralen van Gods troon wezen hem de weg in de schatkamer der waarheid." –*De grote strijd*, blz. 113, 114.

Op 17 juli 1505 ging hij – tegen de wil van zijn vader – het Augustijnenklooster te Erfurt in. Het volgende citaat komt uit deze tijd: "Luther leefde in de vreze des Heren. [...] Hij zei dikwijls: 'Goed bidden is méér dan de helft van de studie' ". –*De grote strijd*, blz. 113.

In het klooster leidde hij een sober leven. Met vasten, zelfgeseling en zelfkastijding, wilde hij de barmhartige God 'uitwerken', of zo ervaren. Over deze zelfkastijding schrijft hij zelf: " 'Als een monnik ooit door zijn eigen goede werken de hemel kon verdienen, zou ik daar zeker voor in aanmerking komen.' " – *De grote strijd*, blz. 114. In plaats van dat dit hem kalmeerde, dreef dit leven hem tot steeds grotere gewetensnood. Zijn biechtvader,

Johann von Staupitz, zei hem: " 'Je moet je lichaam niet kastijden omdat je een zondaar bent, maar je moet tot Jezus gaan. Vertrouw op Hem, op Zijn gerechtigheid, op de verzoening door Zijn dood.' " –*De grote strijd,* blz. 114, 115.
Hij adviseerde Luther bovendien de studie theologie te gaan volgen, waartoe Luther voor dit doel in de herfst van 1508 werd overgebracht naar Wittenberg. Na een jaar ontving hij twee bachelordiploma's, waarvan er een de '*Baccalaureus Biblicus*' was (hoogleraarschap van de Bijbel). Hij werd vervolgens teruggeroepen naar Erfurt.

De reis naar Rome

In de nazomer van 1511 ging Luther met een monnik op de ongeveer 1400 kilometer reis naar Rome, zoals de kloosterregels aangeven – zwijgzaam en in een enkele rij (dus mensen konden zelfs niet met elkaar praten). In Rome aangekomen, was hij geschokt: "Bij zijn contacten met monniken en burgers merkte hij dat losbandigheid en uitspattingen welig tierden. Overal waar hij kwam, vond hij heiligschennis in plaats van heiligheid. 'Men kan zich gewoon niet voorstellen welke zonden en gruwelen er in Rome worden bedreven. Men moet het met eigen ogen zien en met eigen oren horen. Daarom zeggen de mensen dikwijls: "Als er een hel is, dan is Rome erop gebouwd: het is een poel van alle denkbare gruwelen." ' " –*De grote strijd,* blz. 116.
Naast het doen van een algemene biecht, beklom hij de 'Heilige Trap', de '*Scala Santa*'. Deze 28 treden trap wordt verondersteld te zijn overgebracht van het paleis van Pilatus naar Rome. Er wordt verondersteld dat zelfs Jezus Christus na Zijn verhoor deze trap afdaalde.[2] Zowel op de tweede, de elfde en de achtentwintigste trede, is er een venster in geplaatst, waardoorheen de mensen de vermoedelijke sporen van Jezus' bloed zouden kunnen zien.
Eenmaal per jaar, of op bepaalde feestdagen, gaf de katholieke kerk een algemene aflaat aan iedere pelgrim die op zijn knieën de Pilatustrap beklom, en op iedere trede het 'Onze Vader'

uitsprak. Een gedeeltelijke aflaat was echter iedere dag mogelijk. Maarten Luther, die op zoek was naar de 'barmhartige God', beklom de treden op zijn knieën, en "plots zei een stem als een donderslag: 'De rechtvaardige zal uit geloof leven'. (Romeinen 1:17). Hij sprong onmiddellijk rechtop. Beschaamd en vol afgrijzen ging hij zo vlug mogelijk weg." *–De grote strijd,* blz. 116.

Door zijn kennis van de Bijbel, begreep hij direct het belang van de inspiratie , want hij kende het vers: "Want ik schaam mij het Evangelie van Christus niet; want het is een kracht van God tot zaligheid voor een ieder, die gelooft, eerst de Jood, en ook de Griek. Want de rechtvaardigheid Gods wordt erin geopenbaard uit geloof tot geloof; gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven." Romeinen 1:16 , 17.

"Deze tekst [Romeinen 1:17] heeft hem trouwens nooit meer losgelaten." *–De grote strijd*, blz. 116. "Niet door goede werken, voorspraak van de heiligen en de sacramentele bemiddeling van de gewijde priesters is de behaalde redding van het individu, maar het is aan hem gegeven door God uitsluitend op basis van zijn geloof door pure genade."[2]

De universiteit van Wittenberg

Na zijn terugkeer, in 1512, kreeg hij aan de universiteit van Wittenberg de titel van Doctor in de godgeleerdheid. Hij was 29 jaar oud. Hij gaf lezingen over de Psalmen (1514/15), de Romeinenbrief (1515/16), de Galatenbrief (1516/17) en de Hebreeënbrief (1517/18). Met deze onderwerpen dook Maarten Luther steeds meer in het thema dat we vandaag de dag "Christus onze Gerechtigheid" noemen. Als een vroom katholiek, in de katholieke manier van denken met de paus als het hoofd, de heiligen, de tradities en de aflaten, gaf hij lezingen over het centrale thema van de apostel Paulus: "Hij die rechtvaardig is door het geloof...". Vlak daarna formuleerde hij de stelling: "dat christenen alleen leerstellingen mochten aannemen die op het gezag van de Heilige Schrift steunden." *–De grote strijd,* blz. 116. Deze uitspraak stond

in sterk contrast met de katholieke theologie, want de Bijbel was een ‘geketend boek’ – geketend omdat het ‘gevaarlijk’ was.
“Luther begreep hoe gevaarlijk het is als menselijke theorieën boven het Woord van God worden geplaatst.” *–De grote strijd,* blz. 116.
Hij omschreef zulke studies als ‘nutteloos’ en ‘vernietigend’. De bloeiende aflaten onder Johann Tetzel (ca. 1460-1519) stonden in scherp contrast met de Bijbel. Simon Magus (de tovenaar) wilde van de apostelen de macht kopen om wonderen te kunnen verrichten. “Maar Petrus zei tot hem: Uw geld zij met u ten verderve, omdat u gemeend hebt, dat de gave van God door geld verkregen wordt!” (Handelingen 8:20). Luther deelde deze leer met zijn toehoorders: “De genade van Christus is geen koopwaar, maar een geschenk. Hij gaf de mensen de raad geen aflaten te kopen, maar hun vertrouwen te stellen in de gekruisigde Christus.” *–De grote strijd,* blz. 119.
Als gevolg van de niet Bijbelse aflaten, plaatste Maarten Luther aan de vooravond van de katholieke Allerheiligen, 95 stellingen op de deur van de Slotkerk in Wittenberg. Op Allerheiligen werden er, vanwege de relieken in de kerk, vele bezoekers verwacht. Door de 95 stellingen werd getoond dat de macht om zonden te vergeven nooit doorgegeven is aan een mens, en dus ook niet aan de paus. Deze gedachten van de Reformatie verspreidden zich als een lopend vuurtje in alle richtingen.
“Luther was nog maar gedeeltelijk van de dwalingen van het rooms-katholicisme bekeerd. Hij stond telkens stomverbaasd wanneer hij de Bijbel met de pauselijke decreten en verordeningen vergeleek. Hij schreef: ‘Ik ben de decreten van de pausen aan het lezen en ... ik weet niet of de paus de antichrist zelf of zijn apostel is, want Christus wordt in de pauselijke documenten helemaal verkeerd voorgesteld en gekruisigd.” Toch was Luther op dat ogenblik nog een aanhanger van de roomse kerk en dacht er helemaal niet aan dat hij ooit met die kerk zou breken.” *–De grote strijd,* blz. 129.

Menselijke strijd en twijfel

Luther beefde toen hij naar zichzelf keek. Hij zag zichzelf alleen staan, tegenover de grootste machten op aarde. Alle koningen en machten van deze aarde beefden voor de paus. En hij, Maarten Luther, stond tegenover hem: "Wanneer zijn vijanden zich op de gebruiken van de kerk, op de overlevering of op de uitspraken en het gezag van de paus beriepen, weerlegde Luther alles met de Bijbel en met de Bijbel alléén. Zij waren machteloos tegenover dit wapen. Daarom wilden de slaven van vormendienst en bijgeloof hem vermoorden. [...] 'Hij is een ketter', brulden de katholieke fanatici. 'Het is hoogverraad tegen de kerk als men zo'n ketter nog een uur langer laat leven. Breng hem onmiddellijk naar het schavot'. Luther viel niet ten prooi aan hun woede. God had een taak voor hem weggelegd. Hij zond engelen uit de hemel om Luther te beschermen. Velen die van Luther het kostbare licht hadden ontvangen, werden het mikpunt van satans gramschap en doorstonden onbevreesd foltering en dood ter wille van de waarheid."–*De grote strijd*, blz. 122.

Het Roomse verhoor in Augsburg

In juni 1518 sommeerde de roomse curie Luther naar Rome te komen, om hem te veroordelen voor ketterij. Zelfs vóór de datum waarop de aanklacht zou dienen, werd deze uitgebreid naar beruchte ketterij; spionnen bij Luthers Wittenberg lezingen hadden hem aangegeven. Om gezondheidsredenen probeerde hij een hoorzitting op Duitse bodem te krijgen. De Saksische keurvorst Frederik de Wijze, die werd verondersteld om hem over te dragen aan de autoriteiten, steunde hem hierin. Zo raakte het proces van Luther verstrikt in politieke belangen: Paus Leo X had de keurvorst nodig voor de komende keizerlijke verkiezingen, en diende daarom in augustus 1518 zijn bezwaar in. Kardinaal Thomas Cajetan (1469-1534) moest Luther ondervragen voor de Rijksdag van Augsburg. Van 12 tot en met 14 oktober 1518 sprak Luther daar. Hij weigerde te herroepen, als

hij niet vanuit de Bijbel werd weerlegd. Voor Cajetan werd hij dan ook schuldig bevonden als een ketter en zou moeten worden uitgeleverd. Maar de keurvorst Frederik de Wijze weigerde dit te doen. Luther ontsnapte aan de dreiging van arrestatie in de nacht van 20-21 oktober 1518, door uit Augsburg te vluchten. " 'Wie het Woord van Christus aan de wereld wil brengen, moet op elk ogenblik gereed zijn om te sterven.' " *–De grote strijd,* blz. 124.

De definitieve scheiding van Rome

De keurvorst Frederik de Wijze "wist ook dat Luther zijn werk op de universiteit uitstekend deed. De hervormer had zijn leerstellingen amper een jaar geleden aan de slotkerk geplakt, maar het aantal pelgrims dat op Allerheiligen naar de kerk kwam, was al sterk verminderd. Rome had minder kerkgangers en offergaven, maar er kwamen nu andere mensen naar Wittenberg; geen pelgrims om relikwieën te vereren, maar studenten die de collegezalen vulden. De publicaties van Luther hadden overal belangstelling gewekt voor de Heilige Schrift. Niet alleen uit alle delen van Duitsland, maar ook uit andere landen kwamen studenten bij Luther college lopen. Jongemannen die voor het eerst Wittenberg zagen, 'hieven hun handen naar de hemel en loofden God omdat Hij het licht van de waarheid uit deze stad had laten schijnen. Wittenberg werd als het Sion van vroeger: zijn licht bereikte zelfs de verst afgelegen landen.' " *–De grote strijd,* blz. 127.
Luther was niet blind voor de storm die op het punt stond over hem los te breken; maar hij stond standvastig: " 'Ik ben in Gods hand', [...] '... Wat kan een mens dan tegen mij doen?' " *–De grote strijd,* blz. 129.
"Toen Luther de pauselijke bul ontving, zei hij: 'Ik veracht en verwerp deze bul, omdat zij goddeloos en vals is ... *Christus* Zelf wordt erin veroordeeld ... Ik ben blij dat ik zoveel moet lijden voor de beste zaak ter wereld. Ik voel me al heel wat vrijer. Nu weet ik tenminste dat de paus de antichrist is en dat hij op de troon van satan zit.' " *–De grote strijd,* blz. 130.

Op 10 december 1520 vond de definitieve breuk met Rome plaats, toen – als antwoord op het verbranden van zijn boeken – Luther de pauselijke bul verbrandde voor de Elsterpoort van Wittenberg. Vervolgens werd hij op 3 januari 1521 door middel van het pauselijke edict, *Decet Romanum Pontificem,* geëxcommuniceerd,
Deze moedige daad en zijn voornaamste reformatorische geschriften maakten Luther bekend in het hele rijk. De uitvinding van de moderne boekdrukkunst door Johannes Gutenberg (ca. 1400-1468) hielp hem om buitengewoon succes te verkrijgen. Tegen het einde van 1520 waren 81 verschillende boeken en collecties van hem verschenen, waarvan velen vertaald naar andere talen, voor een totaal van 653 edities.

De reis naar Worms

Luther vertrok op 2 april 1521 voor zijn reis naar Worms. Zijn aankomst bij de Rijksdag was niet de boetedoening waarop de kerk had gehoopt, maar eerder een triomftocht. Hij werd overal enthousiast ontvangen. Hij predikte in Naumburg, Erfurt, Gotha, en in de Georgenkirche in Eisenach. Zelfs in Worms, waar hij op 16 april arriveerde, werd hij met gejuich ontvangen.
Het was Maarten Luther uiteraard duidelijk dat dit een zeer gevaarlijke reis was. Hij was zich ervan bewust dat hij mogelijk de dood in de ogen zou kijken. Maar zijn overtuiging was belangrijker voor hem dan zijn leven. Hij zei tegen zijn vrienden: “ ‘Bid niet voor mij, maar voor het woord van God.’ ” *–De grote strijd,* blz. 138. Bij zijn afscheid zei Luther tegen zijn vriend Melanchthon: “ ‘Als ik niet terugkeer en als mijn vijanden mij ter dood brengen, moet jij het evangelie blijven verkondigen en volharden in de waarheid. Jij moet mijn taak overnemen. ... Als jij in leven blijft, is het niet zo erg als ik sterf.’ ”*–De grote strijd,* blz. 139.

Junker Jörg

Op 4 mei 1521 had keurvorst Frederik de Wijze Luther naar kasteel Wartburg in Eisenach gebracht. De machtige keurvorst hoopte dat dit Luther voor een korte tijd uit de schijnwerpers zou nemen en de voortdurende aanvallen op de Reformatie-beweging enigszins zou verzwakken. Luther woonde incognito op de Wartburg; Hij noemde zichzelf Junker Jörg en had zijn haar en baard gestileerd, zodat hij niet herkend zou worden.
In de herfst van 1521 vertaalde Luther het Nieuwe Testament in slechts elf weken naar het Duits. De Griekse Bijbel van Erasmus van Rotterdam, een Latijnse vertaling, alsook de Vulgaat, dienden als zijn sjabloon. Zo maakte Luther de inhoud van de Bijbel toegankelijk voor gewone mensen.
In 1523 verscheen het eerste deel van een vertaling van het Oude Testament; in 1525 waren er 22 geautoriseerde edities en 110 herdrukken. Tot en met 1534 vertaalde Luther – met een groep van hervormers – het Nieuwe Testament vanuit oude manuscripten. De beroemde, expressieve Lutherbijbel was geschapen!

Katharina von Bora

In het Cisterciënzer klooster Marienthron te Nimbschen lazen Katharina von Bora en de andere zusters van de orde de geschriften van de hervormer. Het idee om te ontsnappen uit het klooster ontwikkelde zich uiteindelijk onder de nonnen. Daarom vroegen ze Luther om hulp om te vluchten. Met Pasen 1523 stuurde hij hen een wagen waarin hij Katharina en acht van haar zusters van de orde verborg in lege haringvaten. Omdat deze vrouwen echter bang waren om naar huis terug te keren, had Luther ervoor gezorgd dat ze bij vrienden konden blijven in Wittenberg.
Op 13 juni 1525 trouwden Maarten Luther en de 19 jaar jongere Katharina von Bora. Het echtpaar vestigde hun huis in het voormalige Augustijner klooster in Wittenberg. Na verloop van tijd werden ze gezegend met zes kinderen.

Allereerst bracht Katharina orde in het leven van Luther. Luther bekende dat hij gedurende een jaar niet zijn strooien matras in de slaapkamer had verschoond of uitgeschud. Hoewel hij een goed inkomen had als een professor in de theologie, had hij nooit geld, want elke dag kwamen bedelaars om hulp zoeken, en gaf hij hen royale steun.
Katharina nam de leiding over van het huis en de tuin, stallen en kamers, bankrekeningen en schuldaflossingen. Ze had het huis gerepareerd en vers geschilderd, maakte een kruidentuin in het kloosterkerkhof, zette de begane grond om in een schuur, en installeerde een keuken. Namens haar kocht Luther meer tuinen en land waar ze vee teelde en fruitbomen. Hij noemde zijn vrouw gekscherend 'Meneer Käthe' vanwege haar talent voor het management. Zonder Katharina von Bora zou de hervormer zijn afgeleid door de chaos van het dagelijkse leven, en zou de Lutherse Reformatie niet voorwaarts zijn gegaan.[3]
Gods bedoeling voor het huwelijk en het gezin was hiermee duidelijk aangetoond: "Ook had de Heere God gesproken: Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp maken, die als tegen hem over zij." Genesis 2:18. Katharina was zijn assistent. Zonder de daden van zijn vrouw zou zijn levenswerk nooit dit niveau hebben bereikt.

Muziek

Toen de Hervormers de Katholieke Kerk verlieten, hadden ze geen gezangen voor hun diensten. Voor Luther was een eredienst zonder muziek ondenkbaar, want hij beschouwde muziek van groot belang voor het heil van de mensen, omdat het "in staat is tot iets dat alleen theologie anders geeft; namelijk, vrede en een gelukkige geest".[4] Er zijn nog steeds 36 gezangen van Luther bekend, waarvan de meest bekende is "Een vaste Burcht is onze God", gebaseerd op Psalm 46.

Luthers theologische erfenis – de Bijbel en gebed

" 'Alles wat de lutheranen zeggen, is waar. Wij kunnen het niet loochenen', verklaarde een pausgezinde bisschop. 'Kunt u de belijdenis die door de keurvorst en zijn geestverwanten is afgelegd met steekhoudende argumenten weerleggen?', vroeg een ander aan dr. Eck. 'Niet met de geschriften van de apostelen en de profeten', luidde het antwoord. 'Maar wél met die van de kerkvaders en de concilies!', waarop de vragensteller antwoordde: 'Ik begrijp wat u wil zeggen. Volgens u houden de lutheranen zich aan het Woord van God en wij niet' " *–De grote strijd*, blz. 192.

De volledige christelijke boodschap is te vinden in de Bijbel. Het behoeft geen interpretatie, want het legt zichzelf uit. Het beginsel van de Reformatie was, is en blijft: "de Bijbel en de Bijbel alléén is het richtsnoer voor geloof en leven". (*De grote strijd*, blz. 189) – *Sola Scriptura*. Het werk van Maarten Luther begon met de Bijbel. Hij vond daarin de liefhebbende God. "Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft." 1 Johannes 4:19. In Gods woord vond hij rechtvaardiging en de vergeving van zonden. "... De rechtvaardige zal uit het geloof leven" (Romeinen 1:17) – *Sola Fide*. Dit alles gebeurt niet door hun eigen inspanningen: "En indien het door genade is, zo is het niet meer uit de werken; anders is de genade geen genade meer; en indien het is uit de werken, zo is het geen genade meer; anders is het werk geen werk meer." (Romeinen 11:6) – *Sola Gratia*.

"De macht die de wereld in de tijd van de Hervorming deed wankelen, kwam uit de verborgen plaats vanwaar de gebeden tot God werden opgestuurd." *–De grote strijd*, blz. 193.

De Advent pioniers begonnen ook hun werk met de studie van de Bijbel en in gebed. Het werk van God zal eindigen met de mensen die de Heilige Schrift hebben als het eeuwige en enige fundament van hun geloof en het gebed onderhouden als de constante verbinding met de Hemel. In de woorden van Maarten Luther: " 'Wij kunnen de Bijbel niet door studie of door ons eigen verstand doorgronden. Je moet eerst bidden. Bid God om je in Zijn grote genade het juiste inzicht in Zijn Woord te

schenken. Er is geen andere uitlegger voor het Woord van God dan de Schrijver van het Woord, die immers Zelf heeft gezegd: “Ik leer en onderwijs u aangaande de weg die gij gaan moet”. Reken niet op je eigen werken, vertrouw niet op je eigen inzichten, maar op God alleen en op de invloed van Zijn Geest.’ ” *–De grote strijd,* blz. 122. Amen! GL

De grote strijd, uitgeverij Veritas, Brussel – Den Haag, 1975.

1 Dt. Reichstag files, Younger series, vol. II, no. 80, blz. 581, 582.

2 *The Reformation Doctrine, Introduction to Early Modern Times*, University of Münster.

3 *Ecumenical Holy Lexicon*, www.heiligenlexikon.de.

4 Karin Bornkamm, Gerhard Ebeling (ed.): *Martin Luther: Selected Writings*, vol. 6, Insel Verlag, 1982, blz. 134.

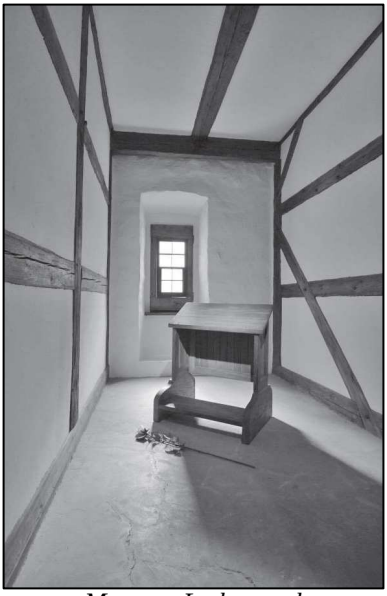

Maarten Luthers cel
in het klooster te Erfurt

LICHT IN DE DUISTERNIS DOOR CASIODORO DE REINA

Door Humberto Avellaneda, Colombia

In Spreuken zegt de wijze Salomo, als hij spreekt over de zegeningen van wijsheid: “Maar het pad der rechtvaardigen is gelijk een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot de volle dag toe.” Spreuken 4:18. En de apostel voor de heidenen waarschuwde dat de vijand van zielen zou proberen om het begrip van de ongelovigen te verblinden, zodat het licht van het evangelie van de heerlijkheid van Christus niet op hen zou schijnen; maar hij bevestigde ook dat “... God, Die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.” 2 Korinthe 4:6.

In Zijn oneindige liefde voor de gevallen mensheid is God altijd gewillig geweest, om het licht te laten schijnen in de duisternis en voor de arme mensheid, doordrenkt van de zonde, om verlicht te worden door de heerlijkheid van Zijn tegenwoordigheid en Zijn woord, want Hij wil niet dat de zondaar sterft, maar zich bekeert en leeft.

“Satan wist wel dat de Heilige Schrift de mensen in staat zou stellen zijn bedrog te ontdekken en dat ze zich dan tegen zijn macht zouden verzetten [...] Wilde satan zijn heerschappij over de mensen behouden en de macht van de pauselijke overwelldiger vestigen dan moest hij hen in onwetendheid aangaande de Schrift houden. De Bijbel verheerlijkt God en zet de sterfelijke

mens op zijn plaats. Daarom moesten zijn heilige waarheden verborgen blijven en onderdrukt worden. Deze redenering werd door de rooms-katholieke kerk overgenomen. Eeuwenlang was de verspreiding van de Bijbel verboden [...] Daarom werd de paus door bijna iedereen erkend als de stedehouder van God op aarde, bekleed met macht over Kerk en Staat.

Toen het instrument dat de dwalingen aan het licht brengt eenmaal uit de weg was geruimd, kon satan naar eigen inzichten handelen." –*De grote strijd*, blz. 46, 47.

Binnen deze context plaatsen wij vandaag onze lezing. Na 500 jaar van aanvallen van de vijand met als doel om de waarheid uit te doven door vervolging en martelaarschap, kunnen wij duidelijk zien dat licht altijd heeft geschenen in de duisternis, waarvoor wij God verheerlijken voor de trouwe fakkeldragers, die hun leven in de waagschaal hebben gelegd, zodat de Heilige Geest hen kon gebruiken om het licht van het evangelie te geven aan ons, die leven op de grens van de eindtijd.

Laten wij de geïnspireerde pen volgen, die de geschiedenis verhaalt van deze dodelijke oorlog tussen waarheid en dwaling: "Ondanks de duisternis tijdens de lange periode van pauselijke heerschappij is het licht der waarheid nooit helemaal uitgedoofd. In elke eeuw waren er gelovigen die Christus als de enige Middelaar tussen God en de mensen aanvaardden, de Bijbel als de enige leefregel beschouwden en de ware Sabbat heiligden. Wij zullen nooit weten hoeveel de wereld aan hen te danken heeft [...] En toch volhardden ze. Van eeuw tot eeuw bewaarden ze hun geloof in al zijn reinheid als een heilig erfdeel voor het nageslacht." –*De grote strijd*, blz. 58.

Alleen de hemel registreerde alle gruwelijkheden en vervolgingen die Gods vrezend volk leed door de eeuwen heen om hun Verlosser te eren en Zijn woord te beschermen. "Ze waren over verscheidene landen verstrooid en plantten het zaad van de Hervorming, die begon in de tijd van Wyclif, zich uitbreidde en zich verdiepte in de dagen van Luther en moet worden voortgezet tot het einde der tijden door degenen die bereid zijn alles te lijden

‘om het woord Gods en het getuigenis van Jezus.’ (Openbaring 1:9)” –*De grote strijd*, blz. 76.

De Reformatie van de 16e eeuw, zoals we hebben kunnen zien in eerdere lezingen, was een licht in de duisternis. Het begon met grote voorstanders als Maarten Luther in Duitsland, Ulrich Zwingli in Zwitserland, en anderen van wie de weg was voorbereid door de eerste Hervormers.

“Toen de vervolging tegen de leraren van de waarheid losbrak, dachten ze aan de woorden van Christus: ‘Wanneer men u vervolgt in deze stad, vlucht naar een andere’ (Matthéüs 10:23). Het licht drong overal door. [...] De waarheid … verspreidde zich met onweerstaanbare kracht.

De vervolgingen droegen alleen bij tot de verspreiding van de waarheid. Door het fanatisme dat satan aan de Hervorming wilde koppelen, werd de tegenstelling tussen het werk van satan en het werk van God des te duidelijker.” –*De grote strijd*, blz. 179.

Ondanks de oppositie van sommigen, ondersteund door de pauselijke macht, lukte het de fakkel van de waarheid – de open Bijbel – om bijna in alle landen van Europa binnen te komen als een hemelse boodschapper; en Spanje was geen uitzondering. “Met de uitvinding van de boekdrukkunst, verspreidde de Bijbel zich naar de huizen van het volk; terwijl velen leerden om het woord van God zelf te lezen, verjoeg het licht van de waarheid de duisternis van bijgeloof als een nieuwe openbaring. [...] In Spanje verspreidde zich zo een beweging die analoog was aan de religieuze revolutie, die zich ontwikkelde in andere landen.” –*El conflicto de los siglos*, blz. 252, 254.

[noot van de vertaler: De Spaanse ‘Grote Strijd’ heeft één hoofdstuk meer dan het origineel. Met toestemming van Ellen G. White is hoofdstuk 13 toegevoegd, getiteld ‘Het ontwaken van Spanje’. Over de herkomst van het hoofdstuk schrijft zij zelf in *The Later Elmshaven Years*, (vol. 6 van de *Ellen G. White Biography series*,) blz. 377. De Spaanse editie van *De grote strijd* bevat op blz. 252 een voetnoot dat aangeeft: “Dit hoofdstuk werd samengesteld door C. C. Crisler en H. H. Hall, en werd toegevoegd aan dit boek met de goedkeuring van de schrijfster.”]

Het licht van de waarheid komt in Spanje

Bij het ontwaken van Spanje, vonden "de onderwijzingen van de heilige Schrift ... rustig hun weg in de harten van mannen als de geleerde Alfonso Valdés, secretaris van Karel V; zijn broer, Juan de Valdés, secretaris van de onderkoning van Napels; en de welbespraakte Constantino Ponce de la Fuente, kapelaan en biechtvader van Karel V. [...] Daarnaast was er nog de invloed van de heilige Schriften die het rijke klooster van San Isidro del Campo binnendrongen, waar bijna alle monniken met vreugde het woord van God ontvingen, als een lamp voor hun voet en een licht op hun pad. Zelfs aartsbisschop Carranza, na zijn promotie tot dit hoge ambt, zag zich gedwongen om bijna 20 jaar te vechten voor zijn leven binnen de muren van de inquisitie, omdat hij de leerstellingen van de Bijbel verdedigde...

Deze zichtbare uitingen van de vrijheid van het evangelie konden niet falen om de aandacht te trekken in een land waar de liefde voor de vrijheid zo geworteld was. Traktaten en pamfletten gingen van hand tot hand. Vrienden van de protestantse beweging in Zwitserland, Duitsland en Nederland volgden door een groot aantal publicaties naar Spanje te sturen. Het was niet makkelijk voor de gelovigen om de waakzaamheid van de handlangers van de inquisitie te slim af te zijn, die alles deden wat ze konden om de reformatorische leerstellingen te stoppen, en de golf van literatuur te bestrijden die het land overspoelde. [...]

De kracht van de Heilige Geest, die de reformisten begeleidde in de taak om de waarheid van het woord van God naar voren te brengen bij de grote vergaderingen die van tijd tot tijd werden bijeengeroepen door Karel V, maakte een grote indruk op de edelen en hoogwaardigheidsbeklederes van de kerk in Spanje die bij deze samenkomsten aanwezig waren. Ook al werden sommigen, zoals aartsbisschop Carranza, al vele jaren beschouwd als de trouwste aanhangers van het Rooms Katholicisme, raakten niet weinig mensen overtuigd dat het werkelijk God was, die deze stoutmoedige verdedigers van de waarheid leidde en leerden, die met de Bijbel pleitten voor een terugkeer naar het oor-

spronkelijke Christendom en de vrijheid van het evangelie." –*El conflicto de los siglos*, blz. 255, 258, 261.

Hulp om het evangelie te verspreiden

"Maar het was in 'het hiëronymitische klooster van San Isidro del Campo, één van de meest beroemde kloosters in Spanje', gelegen op ongeveer twee kilometer van Sevilla, dat het licht van de goddelijke waarheid het meest helder werd getoond. Eén van de monniken, García de Arias, bijgenaamd 'de blanke', leerde zijn broeders voorzichtig '… dat zij voorzichtig de Heilige Schriften moesten lezen en daarover zorgvuldig mediteren, en dat alleen uit hen [=de Heilige Schriften] de ware kennis van God en Zijn wil verkregen kon worden'. Deze leer werd vaardig gebracht door een andere monnik, Casiodoro de Reyna, 'die later beroemd werd door de Bijbel te vertalen in de taal van zijn land'. De instructies die werden gegeven door zulke welbekende personen plaveiden de weg voor de radicale verandering', die in 1557 werd geïntroduceerd 'in de interne zaken van dat klooster'." –*El conflicto de los siglos*, blz. 268, 269.

De bijdrage van Casiodoro de Reina in Spanje was van belang voor de reformatie van de 16e eeuw, en de betekenis en reikwijdte ervan zijn vandaag de dag heel belangrijk voor Spaans sprekende mensen, nu wij het 500-jarig bestaan vieren van de Protestantse Reformatie en een paar jaar minder voor het hebben van een Bijbel in onze eigen taal.

Als we het hebben over het leven van Casiodoro de Reina, dienen we allereerst te zeggen dat wij geen overvloed aan bronnen hebben die ons informeren over zijn leven, en daarom kan men niet met zekerheid iets zeggen over zijn afkomst. Gezegd wordt dat Reina waarschijnlijk geboren is in 1520 en kwam uit een gezin van bekeerde moslims, en dat hij heeft gestudeerd aan de universiteit van Salamanca, ook al zeggen anderen dat het die van Sevilla was.

Wat absoluut zeker is, en bij iedereen bekend, dat Reina een monnik was in het klooster van San Isidro de Santiponce

(Sevilla), een kloostergemeenschap dat geraakt was door het protestantisme, ongetwijfeld door de werken van Calvijn of Luther. Daar werd hij een aanhanger van de Reformatie, werd hij vervolgd door de Inquisitie, deels door in het geheim de vertaling te distribueren van het Nieuwe Testament van Juan Pérez de Pineda.
Het is een belangrijk feit dat, toen het klooster in de schijnwerpers werd geplaatst van de Inquisitie, alle monniken die Spanje ontvluchtten telkens de weg namen naar Genève, veroordeeld om in ballingschap te leven tot hun dood, omdat Spanje het enige Europese land was dat een landelijke instelling had, dat zich inzette voor de uitroeiing van ketterij. Maar wegens enkele nadelen besloot Reina in 1558 naar Frankfurt te verhuizen, niet voordat hij begonnen was met de vertaling van het Oude Testament naar het Spaans.

Casiodoro de Reina buiten Spanje

Het bestijgen van de troon van Engeland door Elisabeth I op 19 januari 1559, trok niet alleen de Engelse protestantse ballingen, maar ook de buitenlandse protestanten. In Londen werden nieuwe mogelijkheden voor de Reformatie geopend onder het toezicht van een koningin die de titel droeg van Opperste Bestuurder van de Kerk.
Daar is waar Reina zonder twijfel ondersteuning zocht voor zijn project om de volledige Bijbel naar het Spaans te vertalen, een project waaraan de voormalige monnik – ondanks zijn armoede – zich aan wijdde meteen na zijn vlucht uit Spanje. De vrucht van dit werk, en niet zonder tegenstand te hebben gedurende enige jaren, was er een Spaanse hervormde congregatie in Londen, dat groeide naar het punt dat zij per week driemaal samenkwamen. Deze gunstige situatie duurde niet erg lang. In de eerste plaats trouwde Reina, wat de woede tegen hem wekte bij koningin Elisabeth I, die een diepgewortelde afkeer had van getrouwde geestelijken. Ten tweede trok de Spaanse kerk in Londen, alsook Reina zelf, de aandacht – hoe kan het ook anders – van de Spaanse ambassadeur

in Londen, Álvaro de la Cuadra. De intentie van de koning van Spanje, Filips II, kan eenvoudig worden bedacht, want hij verzocht de ambassadeur middels een brief om ervoor te zorgen dat Casiodoro Engeland zou verlaten. En zo brak er in de herfst van 1563 een serieus schandaal uit: Reina werd – ongetwijfeld door onruststokende Spaanse vertegenwoordigers – beschuldigd van morele overtredingen, die liepen van sodomie tot overspel en ook van ketterij. De bisschop van Londen, Edmund Grindal, een vriend van Reina, had daarom een onderzoek gestart om de geloofsbelijdenis in detail te bestuderen, en dat direct af te sluiten.
Met deze aanvallen geconfronteerd, was de reactie van Reina volledig onverwacht; hij verliet direct Engeland, vermomd als zeeman, samen met zijn vrouw. Hij moest in alle rust doorgaan met het vertalen van de Bijbel in één van de kastelen van het koninkrijk van Navarra, en niets kon hem stoppen van zijn ware missie.

De waarheid komt aan het licht

Zijn oorspronkelijke plan was om het Oude Testament te vertalen en deze samen te brengen met de vertaling van het Nieuwe Testament door Juan Pérez, die 8 jaar eerder reeds was gepubliceerd. Eindelijk, na 12 jaar hard werken, voltooide Reina de vertaling, toen zijn vriend Pérez al was gestorven, met achterlaten van voldoende middelen voor een gezamenlijke publicatie van de twee vertalingen.
Reina kon echter het Nieuwe Testament van Pérez niet gebruiken, omdat de exemplaren die in Parijs waren gedrukt in beslag waren genomen en vernietigd, dit dwong hem zijn eigen vertaling te maken van het Nieuwe Testament. Dit vertraagde het drukken dat gedaan werd in Bazel, Zwitserland, waarheen hij besloot te reizen om de distributie te regelen; en bovendien werd hij ernstig ziek op de reis. Bij zijn aankomst werd hij verrast om te ontdekken dat de drukker, aan wie hij een aanzienlijk voorschot had gegeven, failliet bleek te zijn.

Door de genade van God kwamen zijn vrienden hem te hulp. Op 28 september 1569 was eindelijk het complete project klaar. Het bevatte de volgende toewijding: ‘Tot eer van God en ten goede van de kerk van Spanje’. Onmiddellijk werden vier grote vaten voorbereid met exemplaren van de Bijbel in het Castiliaans, die via Vlaanderen naar Spanje werden geleverd.

LA BIBLIA,
QVE ES, LOS SA-
CROS LIBROS DEL
VIEIO Y NVEVO TE-
STAMENTO.
Trasladada en Español.
דבר אלהינו יקום לעולם
La Palabra del Dios nuestro permanece para siempre. Isa. 40.
M. D. LXIX.

Hoewel andere vertalers genoemd kunnen worden die Reina voorgingen, had hun werk minder betekenis. Het vertalen en printen van 2.600 exemplaren van de volledige Bijbel in het Spaans door Reina in Bazel, bekend als de *Bijbel van de Beer*, was de eerste grote productie. Deze naam komt van de eerste editie, die op het voorblad een illustratie had van een beer, staande op zijn achterpoten, leunend tegen een boomstam, die probeert honing te pakken uit een honingraat die zich hoger in de boom bevond. Men veronderstelt dat dit was bedoeld om de zoetheid te illustreren van de boodschap van Gods woord. Het was de eerste volledige vertaling van de Bijbel in het Spaans, vanuit de originele Hebreeuwse en Griekse taal. Het is een reflectie van de literaire schoonheid van de zogenaamde Gouden Eeuw van de Spaanse literatuur. Het werd herzien in 1602 door de beroemde Spaanse hervormer, Cipriano de Valera, die in dat jaar zijn werk publiceerde in Amsterdam. Daarom heeft deze versie de bijnaam van *Reina-Valera*, en is de Bijbelversie die het meest gebruikt wordt voor de studie en het lezen van de Bijbel vandaag de dag.

Betreffende de eerste versie schreef de historicus Manuel de León: “De Bijbel van de Beer was een grote mijlpaal, niet alleen

omdat het de eerste Spaanse versie was van de Bijbel, maar omdat het ook taalkundige canons instelde, die onderschreven werden door een meerderheid van de hervormers in ballingschap van de 16e eeuw." Bovendien werd de publicatiedatum onsterfelijk in Spaanssprekende landen, die ieder jaar in september de maand van de Bijbel vieren.

Tegenwoordig is de *Reina-Valera* versie nog steeds levend. Bijna alle van de meest populaire apps om de Bijbel te lezen bevatten deze versie als gratis standaardoptie. Dit is het geval bij de "Bijbel" app, die gratis toegang biedt aan twee Bijbels in het Spaans, waaronder de Reina-Valera 1960 en de meest actuele editie, die ongetwijfeld de meest verspreide versie is onder een veelvoud aan applicaties op verschillende platforms.

Het leven van Casiodoro de Reina was – net als het leven van andere verdedigers van de waarheid – er één van strijd en gevaar, altijd vluchtend van de ene naar de andere plek, zoals de Meester dat aan Zijn discipelen heeft voorzegd. Zijn harde werken, in het bijzonder de vertaling van de Bijbel in het Spaans, was niet alleen een zegen voor hem en zijn tijdgenoten, maar ook wij dienen vandaag de dag dankbaar te zijn voor al het werk en de opofferingen van al de hervormers van de 16e eeuw, die alles gaven, zelfs hun eigen leven op de brandstapel, zodat wij in onze handen het geschreven woord hebben en de zoete smaak van honing proeven.

Deze geloofsheld, die in 1594 in Frankfurt in ballingschap stierf, die door de inquisitie was geëxcommuniceerd, maar altijd in de herinnering zal blijven, doet ons denken aan een kostbare les: Geen pad naar Gods woord wordt geopend zonder lijden. Dit is de realiteit die wij, als Gods volk, zullen moeten lijden in de handen van Gods vijand, indien wij werkelijk de Bijbelse principes willen verdedigen en aan de wereld de spoedige wederkomst willen tonen van onze Verlosser. Net als zij, zijn wij getuige van de gevolgen van de pauselijke macht, verenigd met de burgerlijke macht (de Verenigde Staten van Amerika), en zal er vergelding zijn tegen de nieuwe "ketters"; maar net als Zwingli, Luther en Casiodoro Reina, hebben we de belofte van de uitein-

delijke beloning. “Want wij, die leven, worden altijd in de dood overgegeven om Jezus’ wil; opdat ook het leven van Jezus in ons sterfelijk vlees zou geopenbaard worden.” 2 Korinthe 4:11.

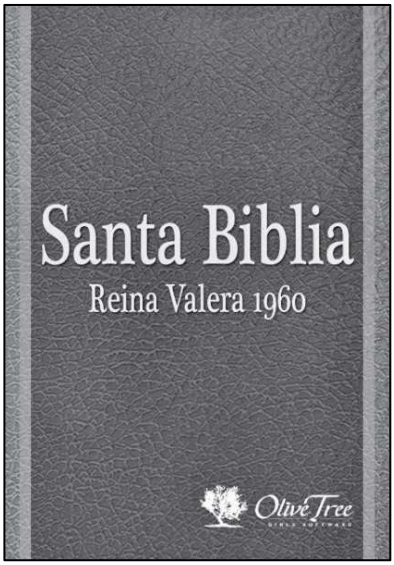

Door de eeuwen heen benadrukken deze getuigenissen de vasthoudendheid van hen die God meer gehoorzamen dan mensen; en vandaag de dag zijn er nog steeds mensen die anderen inspireren om standvastig te blijven tijdens beproevingen, bij de verdediging van de waarheid van Gods Woord, en door doorzettingsvermogen en een rotsvast geloof levende getuigen te zijn van de veranderende kracht van de verlossende genade.” *–El conflicto de los siglos*, blz. 277.

God en de gehele hemel zien daarom op ons en helpen ons vandaag de dag om hervormers te zijn die de wereld nodig heeft in de 21e eeuw.

De Heer kan de hervormers van de laatste dagen zegenen en bemoedigen. De Almachtige zal ons helpen voet bij stuk te houden op het platform van de waarheid, om terug te keren naar de zuiverheid en eenvoud dat de eerste gemeente kenmerkte, om het geloof van Jezus uit te dragen, zelfs tot de dood en staande te blijven bij de spoedige komst van onze Verlosser.

Laten we God dank brengen voor het licht van Zijn Woord dat vandaag de dag voortdurend in ons hart schijnt. Maranatha – Christus komt. Laten we bereid zijn. Amen! GL

DE ANABAPTISTEN – TWEEDE FRONT VAN DE REFORMATIE

Door Larry Watts, Verenigde Staten

Het was 1517. Er was in Europa heel veel gaande aan het begin van de zestiende eeuw. Terwijl wij bijna het jaar 2017 ingaan, leven wij precies een half millennium na die periode.

Het komende jaar zal worden gekenmerkt door diverse herdenkingen van de opstandige handeling van Maarten Luther, die de 95 stellingen aan de deur van de Slotkerk te Wittenberg spijkerde tegen de katholieke praktijken. Die vonk ontstak een vuur die gedurende anderhalve eeuw in heel West-Europa brandde. Op een plek martelden katholieken de protestanten, die op hun beurt in een andere plaats weer katholieken doodden. Ongelooflijk afschuwelijke voorbeelden waren de Bartholomeüsnacht in Parijs, Frankrijk, op 24 augustus 1572, en de langdurige Dertigjarige Oorlog tussen protestanten en katholieken (1618-1648).

Een kleinere groep christenen die – theologisch gezien – apart stonden van zowel katholieken als protestanten, waren de anabaptisten (ook wel wederdopers genoemd). De Duitse term “Wiedertäufer” (“weder-dopers” of “anabaptisten” van het Griekse ανα [*ana*], wat “opnieuw” of “dubbel” betekent).

De meest opvallende eis van de wederdopers was dat individuen uit vrije wil lid van de kerk zouden moeten worden. Dit omvatte ook een afwijzing van de kinderdoop, een ritueel die, tot die tijd, vrijwel op iedere geborene in West-Europa werd toegepast.

Een natuurlijke uitloper van het lidmaatschap van de kerk op basis van “vrije wil” is het pacifisme. Omdat het zwaard een

instrument is van geweld, zou het enige zwaard van de christen moeten zijn het 'zwaard des Geestes'.
Naast "anabaptisten" genoemd te worden, waren enkele gelovigen in deze groepering in hun eigen tijd ook bekend als "radicale hervormers", omdat zij nog niet tot de conclusie waren gekomen dat het ter hand nemen van wapens onbijbels is en in strijd is met het begrip van de verlossing door keuze van de vrije wil. Terwijl alle anabaptisten verschilden met zulke prominente leiders van de Reformatie, zoals Luther, Calvijn en Zwingli, waren zij betreffende de noodzaak van de doop van de gelovige verdeeld over de kwestie om geweld met geweld tegen te gaan. De leiders onder hen, die het zwaard hanteerden tegen hun tegenstanders, hebben dat uiteindelijk duur betaald. Allen die het zwaard namen, vergingen door het zwaard.
De geschiedenis van die gedachtenomschakeling is interessant, welke we hier zullen noemen. De overigen van die eerste gelovigen staan bekend als Mennonieten, naar hun meest vooraanstaande en vrijmoedige Nederlandse leider, Menno Simons (ca. 1496-1561).
Terwijl Menno zich voegde bij deze beweging twaalf jaar nadat zij was begonnen, werd hij haar meest uitgesproken verdediger; en hij was het die het meest krachtig geweldloosheid verdedigde. –Leonard Verduin, *The Reformers and Their Stepchildren,* Eerdmans Publishing Co., 1964, blz. 103.

Het begin

Maarten Luther, Johannes Calvijn, en Ulrich Zwingli uit Zwitserland geloofden – samen met andere hervormers – in de kinderdoop en de zogeheten proto-vrije traditie van kerk en staat. Sommigen echter van de volgelingen van Zwingli's hervormde gemeente raakten geïnspireerd door zijn eigen prediking en trokken de gedachte in twijfel dat kerklidmaatschap begint bij de geboorte (en kinderdoop om de 'erfzonde' weg te wassen). Ze zeiden dat dit in strijd is met het Christendom van het Nieuwe Testament. De heilige Schrift leert duidelijk dat we gered worden

door genade en rechtvaardiging door het geloof in Jezus Christus. De vrucht van het vinden en aanvaarden van Jezus zal worden gezien in berouw, openbare belijdenis van het geloof in Jezus Christus, en de scheiding van immoraliteit en ondeugd van allerlei aard. Jonge kinderen kunnen geen bekering ervaren en kunnen daarom niet in aanmerking komen voor de doop. Ware bekering zal ook worden gezien en blijkt uit de vrucht van de Geest in het leven van de christen.

Liefde – iets wat we niet hebben, totdat we het weggeven.
Blijdschap – ware blijdschap wordt slechts verkregen door ware opoffering.
Vrede – ja, men kan het verkopen, maar hij kan het nooit kopen.
Lankmoedigheid – wat de ijverigen geworden.
Zachtmoedigheid – met nederigheid komt zachtmoedigheid voort uit een ware vergevingsgezinde geest.
Goedheid – bewijs van een onzelfzuchtig, nederig leven.
Geloof – men zou zorgvuldig de vrucht moeten bewaken die de duivel het liefst zou willen stelen.
Zachtmoedigheid – een sterke eigenschap van het nobele karakter.
Matigheid – de boom waaraan het geduld van de heiligen groeit.

En dus, in een vergadering in Zürich op 21 januari 1525, doopten Konrad Grebel, Felix Manz en Jörg (Blaurock) Cajakob – samen met twaalf anderen – elkaar in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Historici beschouwen deze ontmoeting als het begin van wat later de doperse beweging werd. Degenen die hebben deelgenomen aan deze handeling begrepen dat zij zichzelf daarmee tot ballingen van de kerk en de maatschappij maakten. En de zuivering begon vrijwel onmiddellijk.

Verspreiding van de vroege anabaptisten, 1525-1550

Kort na die ontmoeting van 21 januari uitte Zwingli in een brief aan een vriend zijn mening dat de strijd met de katholieke partij niets anders was dan “kinderspel”, vergeleken met de uitbarstende

verdeeldheid onder de hervormers. Zowel protestanten als roomskatholieken beschouwden de anabaptisten als gevaarlijk en vochten vanaf het begin tegen de beweging met verbanning, marteling, verbrandingen, verdrinking, en onthoofdingen. In slechts vijf jaar, rond 1530, waren de meeste oprichtende leiders gedood wegens het weigeren om hun geloof af te zweren. De pacifistische takken moesten vaak naar neutrale steden of landen vluchten. Hoewel dit hielp om de boodschap te verspreiden, was het ook erg riskant, want een plotselinge verandering in bondgenootschappen of een invasie zou hervatte vervolging betekenen.
Andere groepen wederdopers waren bereid om op te staan en in de strijd het hoofd te bieden aan hun vervolgers, hetzij katholieke of protestante krachten. Maar al degenen die dit deden, eindigden hun leven in een nederlaag op het slagveld. De meest bekende en laatste van deze gewelddadige confrontaties van wederdopers was de Münster Opstand van 1535. Deze en soortgelijke gebeurtenissen speelden een grote rol in de ontwikkeling van het doperse vasthouden aan geweldloosheid.

Menno Simons

Tijdens de vroege dagen van de doopsgezinden, diende Menno Simons als katholieke priester in Nederland. “Hij werd roomskatholiek opgevoed en tot priester gewijd, maar wist niets af van de Schrift. Hij wilde haar niet lezen omdat hij bang was dat hij tot ketterij zou worden verleid. Toen hij aan de transsubstantiatieleer begon te twijfelen, beschouwde hij zijn twijfel als een verzoeking van de duivel en probeerde er zich door gebed en biechten van te bevrijden. Maar het hielp niet.” *–De grote strijd*, blz. 223.
Tien jaar nadat de beweging van de wederdopers begon, was in 1535 Menno’s broer Pieter onder de groep wederdopers die gedood waren bij Bolsward, toen zij trachtten een katholiek klooster binnen te vallen, dat bekend stond als het Oldeklooster (of klooster Bloemkamp).
Na de dood van zijn broer Pieter, ervoer Menno een geestelijke en mentale crisis. Hij zei dat hij had “gebeden tot God met

zuchten en tranen, dat Hij mij, een bedroefde zondaar, de gave van Zijn genade zou geven, een rein hart in mijn binnenste, en genadig door de verdiensten van het karmozijnrode bloed van Christus zou Hij mijn onreine wandel en onrendabel leven genadig vergeven. ..." *–Menno Simons' Renunciation of the Church of Rome*, https://en.wikipedia.org/wiki/Menno_Simons.

Het omkeerpunt

Er is weinig bekend over Menno's vroege leven, behalve dat hij (omstreeks 1496) werd geboren in Witmarsum, Nederland. In Pingjum werd hij in maart 1524 op 28 jarige leeftijd voor het eerst aangesteld als een pas gewijde hulppastoor (kapelaan). Zeven jaar later, in 1531, werd hij de priester in zijn thuisdorp Witmarsum. Rond die tijd groeide er een anti-sacramentele beweging in Nederland, waarschijnlijk door de geschriften van Luther, Zwingli en anderen. Het is dus niet verwonderlijk dat hij begon te twijfelen aan de gedachte dat Christus werkelijk in het brood en de wijn van de Eucharistie zat. Zoals reeds aangehaald, weigerde hij aanvankelijk om zelfs de Bijbel te lezen uit angst dat hij de voetstappen zou volgen van de "ketterse" hervormers; maar nadat hij zijn vrees had overwonnen, begon hij die te bestuderen. Daar vond hij antwoorden op zijn vragen; en – zoals hij vermoedde – was hij het eens met de hervormers, dat het Bijbelse gezag de primaire kracht in het leven van de gelovige dient te zijn. Rond 1528 stond hij bekend als een evangelische dorpspriester. Tot de zeven jaren daarna, tot 1535, bleef hij lid van de katholieke kerk, maar twee dingen vonden plaats, die ervoor zorgden dat hij zijn verworven positie in het leven heroverwoog. De eerste gebeurtenis was, zoals reeds genoemd, de dood van zijn broer. Vervolgens "... was hij in een naburig dorp getuige van de onthoofding van een man die ter dood was gebracht omdat hij zich opnieuw had laten dopen. Door dit voorval ging hij onderzoeken wat de Bijbel over de kinderdoop zei. Hij vond in de Schrift geen enkel bewijs voor deze praktijk, maar stelde vast dat volgens de Bijbel berouw en geloof altijd de

eerste vereisten waren om gedoopt te mogen worden." *–De grote strijd*, blz. 223.
Deze en andere gebeurtenissen zorgden ervoor dat hij zijn katholieke geloof heroverwoog, maar hij was terughoudend om de katholieke kerk te verlaten. Hij schreef later over zijn ervaring met de volgende woorden: "Ik zag dat deze ijverige kinderen, hoewel in dwaling, gewillig hun leven en hun bezittingen gaven voor hun leer en geloof, ... maar ikzelf bleef in mijn comfortabel leven en erkende de gruwelen gewoon, zodat ik kon genieten van comfort en aan het kruis des Heeren kon ontsnappen.
Over deze dingen nadenkend, kwelde mijn geweten mij zodanig, dat ik het niet langer meer kon verdragen. ... Als ik door lichamelijke vrees niet het fundament van de waarheid blootleg, noch gebruik maak van al mijn krachten om de dwalende kudde – die graag haar plicht zou doen – te leiden, als zij die wisten, naar de ware weiden van Christus – o, hoe zal hun vergoten bloed, vergoten in het midden van de overtreding, zich tegen mij in het oordeel van de Almachtige opstaan en het vonnis uitspreken tegen mijn arme, ellendige ziel!"
Het besef van de ware toestand van zijn ziel leidde tot een emotionele roep met tranen tot God om vergeving. Zo'n negen maanden daarna predikte hij in wezen de doperse doctrine vanaf zijn katholieke kansel. Enkele maanden later, op 40-jarige leeftijd, trok Simons zich terug uit de rooms-katholieke gemeenschap om broederschap te hebben met anderen die, net als hij, sterk waren beïnvloed door de geschriften van Luther.

Uitdagende tijden

Het was een uitdagende tijd voor Menno, alsook voor de Reformatie in Europa. Met zijn liefde voor de waarheid, zijn pas gevonden begrip van de Schrift, en zijn eigen persoonlijke ervaringen, werd hij spoedig de bevelvoerende stem van de geweldloze doperse beweging. Hij geloofde dat God hem had geroepen om orde te brengen in die chaotische tijden. Nadat Hij

vrede had gesloten met zijn Heer, bracht hij een jaar in verborgenheid door om de richting te vinden van zijn nieuwe roeping. In die tijd schreef hij werken die zijn eigen ervaring lijken te weergalmen: “Van de gheestelijcke verrijsenisse”; “De nieuwe creatuere” en “Christelycke leringhen op den 25. Psalm”
Eind 1535 of begin 1536 ontving hij de doop der gelovige en werd hij gewijd door Obbe Philips, de oprichter van de beweging.
Kort daarna trouwde hij en kwam hij uit zijn eenzaamheid met een zeker vertrouwen in God en het zwaard des Geestes om met ijver de strijd op zich te nemen op drie fronten: onbijbelse tradities van de katholieke kerk, opgelegde religie van de Reformatie, en gewelddadige doperse fanatiekelingen. De wederdopers en andere protestantse hervormers konden elkaar niet verdragen, laat staan de katholieken. Luther en Calvijn noemde hen “fanatici”, “warhoofden”, “ezels”, “en net zo slecht als de pausgezinden”.
Voor de rest van zijn leven achtervolgde het aardse zwaard hem. Hij was een opvallende man, en degenen die werden ontdekt hem te hebben laten schuilen, werden geëxecuteerd.
Een van de eerste van die Anabaptisten gelovigen was Tjaard Renicx van Kimswerd. In 1539 gaf hij zijn leven voor het hebben laten overnachten van Menno voor een nacht. In 1542 bood Karel V een beloning van 100 Carolusgulden voor de arrestatie van Menno (dit was in die tijd 100 keer het dagloon van een timmerman of metselaar).
“Zowel in Duitsland als in de Nederlanden waren er groepen fanatici die absurde en opruiende leerstellingen verkondigden, wet en orde in het gedrang brachten en tot geweldpleging en opstand overgingen. Menno zag tot welke afschuwelijke resultaten deze bewegingen onvermijdelijk zouden leiden en verzette zich krachtig tegen de dwaalleer en de ondoordachte plannen van de fanatici. Veel mensen hadden zich in het begin door hen laten misleiden, maar ze hadden later hun verderfelijke leer afgezworen. Er waren ook nog altijd veel afstammelingen van de vroegere christenen die door de prediking van de Waldenzen

voor het evangelie waren gewonnen. Menno werkte met grote ijver en met veel succes onder deze groepen.
Vijfentwintig jaar lang reisde hij met vrouw en kinderen, overleefde veel ontberingen en verkeerde dikwijls in levensgevaar. Hij trok door de Nederlanden en Noord-Duitsland. Hij werkte voornamelijk onder de lagere volksklassen en had een grote invloed op hen. Hoewel hij zelf niet erg ontwikkeld was, viel hij op door zijn natuurlijke welsprekendheid. Hij was absoluut onkreukbaar, nederig van geest, verfijnd in zijn manieren, oprecht, ernstig en vroom. Zijn leer en zijn leven waren volkomen met elkaar in overeenstemming en hij genoot het vertrouwen van het volk. Zijn volgelingen werden vervolgd en onderdrukt. Ze hadden veel te lijden door het feit dat men hen verwarde met de fanatieke Munsterieten [volgelingen van Thomas Münzer]. Toch werden veel mensen dankzij zijn prediking bekeerd." *–De grote strijd*, blz. 223, 225.

Een gemeenschappelijk geloof

Terwijl wij aan deze man voorbij kunnen gaan, en meer aandacht schenken aan degenen als Luther en Calvijn, stond Menno Simons dichter bij wat Adventisten van de Reformatie vandaag de dag zijn, dan vele hervormers die beter bekend zijn. Ook wij staan voor drie vijanden: de draak, het beest, en de valse profeet. En het leven dat hij leefde, werd ook geleefd en geleden door veel van onze voorouders in het geloof. Hij was een voorbeeld van waarmee het overblijfsel geconfronteerd zal worden in de eindtijd. Hij herinnert ons eraan dat "indien het Hoofd zulk een marteling, zielsangst, ellende en pijn moest lijden, hoe zullen Zijn dienstknechten, kinderen en leden vrede en vrijheid verwachten als het gaat om hun vlees?" –Timothy George, *Theology of the Reformers* (Nashville: Broadman, 1988), blz. 263.
Net als Menno, trachten wij eerst de Bijbel te nemen in zijn meest directe en letterlijke betekenis, tenzij het duidelijk symbolisch, allegorisch of profetisch is. Tegelijkertijd moeten we oppassen niet zo dogmatisch letterlijk te zijn in onze interpre-

tatie, dat wij wettisch worden, zoals hij dat soms was. Op een vergelijkbare manier verdedigen ook wij de leer van de goddelijkheid van Christus en de persoon van de Heilige Geest. Net als hij, gebruiken wij niet de term 'drie-eenheid', omdat deze niet gevonden wordt in de heilige Schrift. Net als Menno, leren we de scheiding van kerk en staat en geloof, "Het is ons verboden om te strijden met fysieke wapens. ... Slechts dit wil ik van u leren of u gedoopt bent op het zwaard of aan het kruis."
Zoals Menno Simons geloofde, beseffen wij dat het evangelie een boodschap is van bevrijding van menselijke tradities. In veel van zijn geschriften (meer dan 40 zijn overgeleverd gebleven), zou hij vaak beginnen met het Bijbelse principe "Niemand kan een ander fundament leggen, dan hetwelk gelegd is, namelijk Jezus Christus." 1 Korinthe 3:11. Ondanks het feit dat op hem gejaagd werd en hij gedurende lange tijd een prijs op zijn hoofd had, stierf Menno in 1561 rond 65-jarige leeftijd een natuurlijke dood, 25 jaar en één dag nadat hij afstand had gedaan van het katholieke geloof – bewijs dat God zorgt voor hetgeen van Hem is.
Zijn stem werd in de afgelopen 500 jaar weergalmd en opnieuw weergalmd. Honderd jaar na Menno, uitte Roger Williams (1603-1683) soortgelijke ideeën, die de basis hebben gelegd voor de Onafhankelijkheidsverklaring (1776), de grondwet van de Verenigde Staten (1787), en de Emancipatieproclamatie van Abraham Lincoln (1863).

Uitspraken van Menno Simons

"Waar *evangelisch* geloof kan niet sluimeren. Het kleedt de naakten, het voedt de hongerigen, het troost de treurige, beschermt de nooddruftigen, dient degenen die het schade berokkenen, het verbindt hetgeen gewond is, het is geworden tot alles voor alle mensen."
"De herborenen gaan niet in de oorlog, noch nemen deel aan strijd. Zij zijn kinderen van de vrede die hun zwaarden hebben omgesmeed tot ploegscharen en hun speren tot snoeimessen, en kennen geen oorlog. ...

“Onze wapens zijn geen wapens waarmee steden en landen kunnen worden vernietigd, muren en stadspoorten mee naar beneden worden gehaald, en mensenbloed mee wordt vergoten als waterstromen. Maar zij zijn wapens waarmee het geestelijk koninkrijk van de duivel wordt vernietigd. ...
Christus is onze vesting; geduld ons verdedigingswapen; het Woord van God ons zwaard .... IJzer en metalen speren en zwaarden laten we over aan degenen die mensenbloed en varkensbloed van vrijwel dezelfde waarde beschouwen.”
“Wij die voorheen helemaal geen volk waren, en geen vrede kenden, worden nu geroepen om ... een gemeente ... van vrede [te zijn]. Ware christenen kennen geen wraak. Zij zijn kinderen des vredes. Hun hart vloeit over van vrede. Hun monden spreken van vrede, en zij wandelen op de weg van vrede.”
Indien het van iemand gezegd kan worden, dan is het wel Menno Simons: “En ik hoorde een stem uit de hemel, die tot mij zei: Schrijf, zalig zijn de doden, die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen.” (Openbaring 14:13). Dat de wens van deze hervormer en die van ons één mogen zijn, zoals uitgedrukt in zijn woorden: “Ik zoek en verlang van harte (dit weet Hij, die alle dingen weet) niets anders dan dat de glorieuze naam, de goddelijke wil, en de lof van onze Here Jezus Christus over de gehele wereld bekendgemaakt mogen worden.”
Dat God ons mag helpen in beweging te worden gebracht door de geest van de hervormers. (zie *Jezus, de Wens der eeuwen*, hoofdstuk 23 ‘ “Het koninkrijk Gods is nabij gekomen”, blz. 184, 185.)
Laten wij “de goede strijd des geloofs” strijden, en grijpen “naar het eeuwige leven” (1 Timótheüs 6:12). “Strijd voor het geloof, dat eenmaal de heiligen overgeleverd is.” (Judas 3).
Laat uw licht schijnen; van deze dag af aan, wijd uw tijd en uw beste talenten voor de vooruitgang van Gods werk. Maranatha! GL

JOHN KNOX EN DE REFORMATIE IN SCHOTLAND

Door Pablo Hunger, Oostenrijk/Verenigde Staten

Toevluchtsoord voor christenen in de eerste eeuwen

Schotland was een van de eerste toevluchtsoorden voor oprechte christenen in de eerste eeuwen. De vervolging door de heidense keizers zorgde ervoor dat een groot aantal hun toevlucht

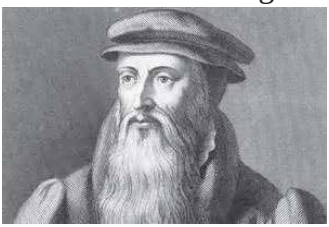

in verre landen ging zoeken. Velen van hen vluchtten naar Engeland; maar toen de vervolging ook daar aankwam, vluchtten ze naar meer afgelegen plekken in Schotland en Ierland. Een van de eerste hervormers die oprees vanuit Europa was Colomba. Geboren in Ierland in 521, maar later verbannen uit Ierland vanwege zijn standvastigheid in het delen van kopieën van de Bijbel die hij met de hand had gekopieerd, reisde hij naar Iona, een eiland in Schotland, waar hij een van de eerste christelijke zendelingsscholen stichtte. Het werk van Colomba verspreidde in de zesde eeuw licht naar Schotland en de omliggende gebieden niet alleen door zijn prediking, maar ook door zijn twaalf discipelen en de vele leerlingen die van de zendingsschool waren afgestudeerd.

“Eeuwen nadat de kerken van Engeland zich aan de macht van Rome hadden onderworpen, waren die van Schotland nog onafhankelijk. In de twaalfde eeuw had het pausdom er echter ook vaste voet gekregen. Nergens had Rome zo’n absolute macht. Nergens was er zo’n dichte duisternis. Toch schenen er zelfs in deze duisternis enkele lichtstralen die het aanbreken van de dageraad aankondigden. De Lollarden kwamen uit Engeland met de Bijbelvertaling en de leer van Wyclif. Ze hebben in belang-

rijke mate bijgedragen tot de instandhouding van de kennis der waarheid in dit land, waar er in elke eeuw getuigen en martelaren waren." *–De grote strijd*, blz. 236.
Twee edellieden, die contact met de geschriften van de hervormers hadden, en besloten om hun stem te heffen tegen de valse leerstellingen van Rome, met name tegen de verering van Maria, waren Patrick Hamilton en George Wishart. Hoewel ze tot zwijgen werden gebracht door de brandstapel, ontwaakte Schotland door hun boodschappen. John Knox zou opstaan om verder de Reformatie vooruit te duwen en een invloed te zijn die heel Europa zou beïnvloeden.

Een prediker uit Schotland

John Knox werd rond 1513 geboren in Haddington, een kleine stad ten zuiden van Edinburgh, Schotland. Zijn bescheiden aanvang vergemakkelijkte het contact met de meerderheid van het volk, en zijn hoge opleiding hielp hem om de hoge klassen van de maatschappij te bereiken. Hij verloor zijn ouders toen hij nog een kind was.
Knox studeerde in Haddington Latijn op school. In 1529 begon hij zijn theologische studies aan de universiteit van St. Andrews. Hij werd in 1536 tot priester gewijd, maar was niet in deze hoedanigheid in dienst vanwege het feit dat Schotland al te veel priesters had.
In 1540 verbande de Schotse autoriteiten het protestantse geloof en begon de predikers te vervolgen. George Wishart had geen angst tijdens deze beproeving en reisde van dorp tot dorp om de Bijbelse waarheden te verkondigen. Knox, geïnspireerd door de boodschap van Wishart, besloot om hem te vergezellen als zijn lijfwacht, gewapend met twee zwaarden om de prediker te verdedigen tegen de bedreigingen van de prelaten. Gedurende vijf weken vergezelde hij Wishart tijdens zijn prediking totdat de autoriteiten besloten om de edele stem tot zwijgen te brengen door hem in de gevangenis te plaatsen. Knox was vastbesloten om hem te vergezellen en hem te steunen, maar Wishart haalde

hem over om naar huis terug te keren, met de woorden: “Nee, keer terug naar je kinderen (zijn leerlingen), en God zegene u. Eén persoon is voldoende voor een offer.” –Jasper Ridley, *John Knox*. Oxford: Clarendon Press, 1968, blz. 43. Knox keerde terug om de kinderen van adel te onderwijzen.
Henry Balnaves, een van de edelen, was onder de indruk van de hervormer zijn leraarscapaciteiten en verenigde zich met de prediker John Rough door Knox uit te nodigen om kapelaan en pastoor van de congregatie van het kasteel van St. Andrews te worden. Knox weigerde de uitnodiging, en zei dat ze niet de bevoegdheid hadden om dit verzoek te doen en keerde in tranen terug naar zijn kamer. Een paar weken later volgde hij een dienst waarin de exposant de Roomse kerk verdedigde als zijnde de bruid van Christus. Knox kon niet zwijgen en betoog dat de Roomse kerk niet de bruid van Christus was, maar een hoer. De gemeente wilde dat zijn verklaring de volgende zondag werd onderzocht. Dus, zeven dagen later presenteerde hij Daniël 7, waarin hij het pausdom met de antichrist vergeleek, een profetische interpretatie die later werd overgenomen door het Adventisme. Knox erkende de Schrift als de enige autoriteit voor het vaststellen van leer en bevestigde het belang van de rechtvaardiging door het geloof alleen, elementen die de rest van zijn leven kenmerkend bleven voor zijn boodschap. Dagen later presenteerde hij ook een proefschrift tegen de mis, het vagevuur, en gebeden voor de doden.
Zo begon de publieke carrière van John Knox, die een van de meest krachtige predikers van het protestantse tijdperk zou worden.

Van slaaf tot kapelaan in dienst van de koning

Een groep van zestien edelen, volgelingen van de martelaar Wishart, reageerden woedend tegen kardinaal David Beaton voor het doden van de prediker, doodden twee maanden later de kardinaal in zijn woning en verhuisden naar het kasteel van St. Andrews, een protestants centrum waar een jaar later Knox zijn intrek nam.

Als gevolg van deze opstand besloot de katholieke koningin-regentes Maria van Guise om de hulp te vragen van Henry II, koning van Frankrijk, die een vloot van schepen stuurde en het fort van het kasteel van St. Andrews aanviel. Op 31 juli 1547 gaven de hervormers in de vesting zich over aan de Franse marine en werden gevangen genomen. Onder hen was John Knox, die nu werd geketend aan banken van een galeischip zonder ruimte om te bewegen of om een andere positie aan te nemen. Samen met andere krijgsgevangenen en veroordeelden, die schuldig waren aan verschillende strafbare feiten, werd Knox gedwongen te peddelen en te roeien, met een officier aan de ene kant klaar om de slaven die niet gehoorzaamden in het harde werk te slaan met de zweep.

In de galeien werden de slaven gedwongen om deel te nemen aan de mis en mee te doen aan de verering van de maagd, of martelingen te ondergaan. Knox weigerde. Toen de afbeelding in zijn gezicht werd geduwd, zodat hij het zou kussen, greep hij het beeld en wierp het in de zee, en zei: “Laat onze Vrouwe zichzelf nu redden: ze is licht genoeg; laat haar leren zwemmen.” –W. Stanford Reid, *Trumpeter of God* [De trompettist van God]. New York: Charles Scribner’s Sons, 1974, blz. 57.

Een aantal maanden later en geconfronteerd met de strenge winter in de galeien, ging Knox’ gezondheid snel achteruit. Ondanks het feit dat hij ziek was, troostte hij zijn metgezellen in het lijden, met het vertrouwen dat ze zouden worden vrijgelaten en de missie van de verkondiging van de Bijbelse waarheid vooruit zouden dragen. Negentien maanden van intens lijden, kwelling en ellende gingen voorbij voordat hij uiteindelijk werd vrijgelaten in februari 1549, mogelijk op verzoek van koning Edward VI van Engeland, die protestants ingesteld was.

Op 7 april 1549 werd Knox geroepen om te dienen als predikant in de stad Berwick-upon-Tweed, voor de kerk van Engeland. Aan het einde van 1550 werd hij overgeplaatst als predikant voor de Sint-Nicolaaskerk in Newcastle upon Tyne; en ver-

volgens werd hij in 1551, samen met vijf anderen, benoemd tot kapelaan van de koning, en kreeg toen de gelegenheid om te prediken voor het koninklijk huis. Gedurende deze tijd was hij tegen de praktijk van het knielend ontvangen van de heilige communie, en de transsubstantiatieleer – de overtuiging dat het daadwerkelijke lichaam van Christus aanwezig is in de elementen van het sacrament van het heilig Avondmaal.
Knox ontmoette Elizabeth Bowes, een zeer actieve protestantse gelovige en geleerde van de Schrift, die hij beschouwde als een spirituele mentor, en Margery Bowes, een van haar dochters, die hij ten huwelijk had gevraagd in 1553 en kort daarna trouwde.
Een jaar later bevond hij zich in Genève, Zwitserland, gevlucht uit Engeland, toen Maria Tudor op de troon kwam en opnieuw het rooms-katholicisme herstelde in Engeland. Knox publiceerde een folder, waarin hij de koningin aanviel vanwege haar katholieke standpunten, de bisschoppen die haar aanname op de troon beïnvloeden, en de Romeinse keizer, Karel V, waarvan hij zei dat deze "niet minder vijand van Christus was dan Nero." –Geddes MacGregor, *The Thundering Scot* [De donderende Schot]. Philadelphia: The Westminster Press, 1957, blz. 70.

Prediken in Frankfurt

Kort na aankomst in Zwitserland ontving Knox een brief, waarin hij werd uitgenodigd om pastoor te worden van een kerk die bestond uit Engelse ballingen in Frankfurt, Duitsland, waar hij mee instemde. In Frankfurt ontstond er echter een nieuw probleem: De liturgie in de kerkdienst. De meningen waren verdeeld met de komst van nieuwe vluchtelingen. Sommige steunden een nieuw liturgisch systeem, door Knox en anderen bevorderd, een strikte opvolging van het boek van de liturgie van de katholieke kerk. Door de raad van Calvijn bereikte Knox een overeenkomst; maar met de komst van nog meer vluchtelingen, werd de druk zodanig verhoogd, dat de tegenstanders een aanklacht indienden bij de autoriteiten in Frankfurt, en werd hij gevraagd te vertrekken. Als gevolg daarvan keerde Knox terug naar Genève, Zwitserland.

Nieuwe poging in Schotland

In Schotland namen enkele edelen – ondanks de suprematie van Rome – de beslissing om het woord van God als de basis van hun kerkgemeenten te nemen. Daarmee verwierpen ze het katholicisme, en maakte het protestantisme de officiële godsdienst van het land. Sommigen van hen nodigden Knox uit om terug te keren naar Schotland, om de protestantse beweging te inspireren. Na herhaalde uitnodigingen besloot Knox om naar Schotland terug te keren. Gedurende negen maanden wijdde hij zich intensief aan de prediking van de hervormde doctrines en de nieuwe liturgie in verschillende kerken in Schotland.
Zijn terugkeer naar Schotland en de hernieuwde populariteit alarmeerde de katholieke bisschoppen, die hem opriepen om te verschijnen in Edinburgh op 15 mei 1556. Zij zagen hem als een bedreiging voor het gezag van de kerk. Knox werd begeleid naar de vergadering door vele invloedrijke edellieden, en de bisschoppen besloten om de gerechtelijke procedure te annuleren. Knox was nu vrij om de protestantse principes openlijk te verkondigen.

Derde missie in Genève

Plotseling besloot Knox om terug te keren naar Zwitserland, en hij kwam op 13 september 1556 in Genève aan, samen met zijn vrouw, Margery Bowes, en zijn schoonmoeder, Elizabeth Bowes. Dit waren de gelukkigste jaren voor Knox, ondanks zijn harde werk als pastoor in de Engels gemeente in Genève, die samenkwamen in de kerk van de *Église de Notre Dame la Neuve* [De Nieuwe Kerk van Onze Lieve Vrouwe], nu bekend als het Auditorium van Calvijn. In Genève werden zijn twee zonen, Nathaniël en Eleazar geboren.
Knox prees Genève aan bij al zijn vrienden in Engeland als de beste asielplek voor protestanten. In een van zijn brieven schreef hij: “Ik heb geen angst, noch schaamte om te zeggen, [Genève] is de meest perfecte school van Christus die ooit op de aarde was sinds de dagen van de apostelen. In andere plaatsen moet

ik bekennen dat ik Christus werkelijk gepredikt heb, maar omgangsvormen en religie zo oprecht hervormd, heb ik nog niet gezien in een andere plaats....” –Reid, blz. 132.
In 1558 schreef hij in Genève een van zijn beroemdste pamfletten, getiteld “The First blast of the Trompet against the Montrous Regiment of Women” [De eerste Trompetstoot tegen de monsterachtige Regering van Vrouwen]. Knox refereerde hiermee naar de katholieke koningin Maria I (‘de bloedige’) van Engeland en Maria van Guise van Schotland. Zij vervolgden protestanten en zeiden dat ze van hun autoriteit ontheven moesten worden. Deze brochure werd anoniem en zonder overleg met Calvijn gepubliceerd. Het werd officieel verboden in Engeland en zelfs in Genève door Calvijn, die het ronduit afwees.
Knox erkende dat dit boekje hem volledig heeft doen wegdrijven van zijn vrienden in Engeland. Elizabeth Tudor, die een paar maanden later koningin werd, was diep beledigd door het pamflet en heeft het Knox nooit vergeven.

Een opening voor de protestantse Reformatie in Schotland

Toen een koningin die een voorstander was van het protestantisme, Elizabeth Tudor, op de troon in Engeland kwam, besloten de Engelse vluchtelingen in Genève terug te keren naar hun land. Knox besloot om terug te keren naar Schotland. Voor zijn vertrek gaven de autoriteiten van Genève hem een eervolle vermelding voor zijn protestantse bijdragen.
In Schotland was de situatie zeer gespannen geworden tussen de koningin-regentes Maria van Guise en de protestantse opstand. Binnen enkele dagen na zijn aankomst in Schotland hield Knox in de stad Perth een welsprekende preek tegen de katholieke afgoderij. Zodra hij klaar was, ontstond er een rel tegen de katholieke kerk, wat resulteerde in de vernietiging van beelden, altaren, en tempels; en de ommuurde stad Perth werd ingegraven. Maria van Guise reageerde door het sturen van lokale troepen om de stad te omringen. Uiteindelijk werd middels een akkoord onderhandeld door de protestantse milities om een

oorlog met de Franse troepen, die gelieerd waren aan Maria van Guise, te voorkomen. Maar zodra ze de stad binnen waren, vulde de koningin-regentes deze met haar Schotse soldaten die door Frankrijk gefinancierd werden. Dit werd opgevat als een verraad van de kant van een aantal edelen, die de overeenkomst tussen de protestanten en de aanhangers van Maria van Guise had gesteund. Dus besloten zij om hun standpunt te veranderen en de protestantse Reformatie te steunen.

Als gevolg van de problemen in Perth, ging Knox naar St. Andrews, waar hij opnieuw een vurige preek gaf, die ongeveer dezelfde gevolgen had als in Perth – een opstand met een uiting van vandalisme van eigendom van de katholieke kerk. Protestantse milities die gewapend waren, namen de controle over van verschillende steden in Schotland, ondersteund door de dynamische prediking van Knox. Opnieuw bezette de protestantse edelen – met de hulp van de militie – Edinburgh, de belangrijkste stad van Schotland. Op 25 juli 1559 werden de statuten van Leith ondertekend, waarna de leidende protestantse edelen, de zogenaamde Lords van de congregatie, zich terugtrokken uit de bezetting van Edinburgh en de koningin-regentes van Schotland, Maria van Guise, vrijheid van geweten beloofde.

Maar de koningin-regentes had andere plannen. Ze verzocht om steun van de Franse troepen. Zodra ze aangekomen waren in de haven van Leith, namen de protestanten de stad Edinburgh weer in, en zetten formeel Maria van Guise af uit het regentschap van Schotland. Sommige edelen slaagden erin om Engeland te overtuigen om soldaten te sturen om de protestantse militie te helpen.

De plotselinge dood van koningin-regentes Maria van Guise op 10 juni 1560 maakte de weg vrij voor een vreedzame oplossing. Op 6 juli van dat jaar werd het Verdrag van Edinburgh ondertekend, op grond waarvan de Franse en Engels marine zich zou terugtrekken uit Schotland, wat de protestantse zaak versterkte. Op 19 juli hield Knox een dienst van dankbaarheid op nationaal niveau in de kerk van St. Giles in Edinburgh.

Vanaf 1 augustus 1560 kwam het parlement bijeen om nieuwe

richting te geven aan de officiële godsdienst van Schotland. Knox bereidde – met de hulp van andere ministers – een nieuwe geloofsbelijdenis, die door het parlement werd goedgekeurd en weidde in het land formeel de protestantse Reformatie in:

• De bevoegdheid van de paus in Schotland werd afgeschaft.
• Alle doctrines en praktijken die in strijd zijn met het protestantse geloof werden veroordeeld.
• De verering van Maria werd verworpen.
• De mis in het Latijn werd afgeschaft.
• Katholieke feestdagen werden afgeschaft.
• Gebeden voor de doden werden verboden.
• Het geloof in het vagevuur werd veroordeeld.
• Kruisbeelden werden veroordeeld.
• De viering van de mis werd verboden.
• Bevestigd werd dat de Eucharistie slechts een symbool is, in tegenstelling tot de transsubstantiatieleer.
• Respect werd bevestigd voor de overheid, wanneer zij God als de Allerhoogste Autoriteit en ook de Tien Geboden erkennen.

Daarnaast heeft het parlement Knox en andere predikanten opgedragen om de nieuwe organisatie van de hervormde kerk in Schotland voor te bereiden, en ook het "Boek van Discipline." Nieuwe religieuze diensten verschoven het accent van gecentreerd zijn op priesters naar een samenwerkingsverband van alle gelovigen, met Bijbelstudies, preken, gebeden, het lezen van de Psalmen, en de gemeentelijke samenzang.

Nieuwe moeilijkheden

In december 1560 kreeg Knox een zware klap te verduren, toen zijn vrouw Margery overleed, waardoor hij de zorg kreeg over twee kleine kinderen, twee en drie jaar oud.
Niet lang daarna, werd op 19 augustus 1561 het geluid gehoord van kanonnen in de haven van Leith, die de komst van de jonge koningin Maria aankondigde, de dochter van de overleden Maria van Guise, die een vluchteling in Frankrijk was geweest. Er

werd verklaard dat er geen verandering in religieuze zaken zou zijn, en dat haar katholieke bedienden geen moeilijkheden zouden moeten ondervinden. Verscheidene edelen, die geïnteresseerd waren in de politiek, besloten hun steun te geven aan de nieuwe koningin, maar niet John Knox, die zijn stem verhief, en predikte tegen de katholieke standpunten van de koningin.
Koningin Maria riep Knox bij haar, beschuldigde hem van rebellie en het feit dat hij tegen haar gezag schreef.
"Toen John Knox voor de koningin van Schotland verscheen, ging hij niet door de knieën zoals verschillende andere protestantse leiders, maar getuigde even moedig van zijn geloof. Men kon hem niet met lieve woordjes paaien en hij deinsde niet terug voor dreigementen. De koningin beschuldigde hem van ketterij. Ze zei dat hij een godsdienst had verspreid die door de staat was verboden. Daardoor had hij, volgens haar, Gods gebod dat onderdanen gehoorzaamheid aan hun vorst oplegde, overtreden. [...]
'U moet geloven wat God zegt. Hij heeft Zijn wil duidelijk bekend gemaakt in Zijn Woord', antwoordde de hervormer. 'Voor de rest hoeft u ons geen van beide te geloven. Het Woord van God legt zichzelf uit. Als een tekst onduidelijk is, legt de Heilige Geest, die Zichzelf nooit tegenspreekt, hetzelfde onderwerp duidelijker uit op andere plaatsen, zodat niemand hoeft te twijfelen, behalve zij die tot elke prijs in hun onwetendheid willen volharden.' " –*De grote strijd*, blz. 237, 238.
Knox werd bij verschillende gelegenheden door de koningin voor het gerecht geroepen, maar de hervormer reageerde altijd met stevige principes en wist vrij te blijven vanwege zijn grote invloed en de steun van de protestantse adel. Hij herinnerde de koningin eraan dat zij dient te voldoen aan de wetten van Schotland en dat de mis verboden was. Terwijl de jonge koningin de steun had van de edelen in de politiek en de mis opnieuw wilde installeren, was Knox niet bang om zijn protestantse principes te verdedigen, om zodoende beslissingen te blijven beïnvloeden.
Op 26 maart 1564 besloot Knox – een weduwnaar van 50 jaar oud – om weer te trouwen, en hij deed dat met de jonge Margaretha

Stewart, met wie hij drie dochters – Martha, Margaretha, en Elizabeth had.
Knox heeft zijn stem niet tot zwijgen laten brengen. In 1565 predikte hij, zoals hij zo vaak had gedaan, met overtuiging en vurigheid, tegen het huwelijk van Koningin Maria met de katholieke Henry Stuart. Dit huwelijk duurde niet lang, want Stuart werd vermoord. Koningin Maria trouwde opnieuw, dit keer met de hoofdverdachte in de moord op Stuart. Vanwege deze verdenkingen, dwongen de autoriteiten van Schotland de aftreding af van koningin Maria, en ze werd opgesloten in Loch Leven Castle, maar wist op 2 mei 1568 te ontsnappen.

De laatste jaren van John Knox

Schotland raakte verwikkeld in een burgeroorlog tussen degenen die de afgezette koningin Maria steunden en de protestanten. In 1571 verdreef de beheerder van Edinburgh Castle, die wederom koningin Maria steunde, de protestanten uit de stad. Knox trok zich terug in het kasteel van St. Andrews, maar keerde alweer in 1572 terug. Hij was fysiek zeer zwak vanwege zijn leeftijd, maar, zoals altijd, standvastig in zijn principes om het woord in de kapel van St. Giles te verspreiden, en zijn opvolger te introduceren, predikant Lawson van Aberdeen.
Knox keerde voor de laatste keer terug naar huis en overleed op 24 november 1572, getroost door zijn jonge vrouw en omringd door een aantal van de protestantse adel. Zijn laatste wens was om Gods woord voorgelezen te horen. Zijn stoffelijk overschot werd begraven in de kerk van St. Giles met de woorden van de nieuwe regent van Schotland, James Douglas: “Hier ligt iemand die nooit iemand heeft gevreesd.” –Reid, blz. 283.
“Deze oprechte hervormer was niet bang voor de mensen. Het vuur van de brandstapels die hij overal zag branden, spoorde hem slechts aan tot meer geloofsijver. Terwijl de bijl van de tiran als het zwaard van Damocles boven zijn hoofd hing, zette hij zich schrap en bracht zware slagen toe aan de afgodendienst.” –*De grote strijd*, blz. 237.

Knox leefde met de overtuiging dat “Een man die met God is, is altijd in de meerderheid.” Hij bleef trouw aan zijn missie en aan Gods waarheid, hij voer de gevechten van de Heer totdat Schotland zijn vrijheid had gekregen. De presbyteriaanse kerk beschouwt John Knox als één van de oprichters.

Worsteling met God voor zielen

“Als wij die interesse zouden hebben die John Knox had toen hij pleitte bij God voor Schotland, zullen we succes hebben. Hij riep: ‘Geef mij Schotland, Heer, of ik sterf.’ En wanneer we ons vasthouden aan het werk en worstelen met God, zeggende: ‘Ik moet zielen hebben, ik zal de strijd nooit opgeven,’ dan zullen we zien dat God met genoegen zal opzien naar onze inspanningen”. –*Evangelism*, blz. 294.
Geliefde broeders en zusters, er is een groot werk te doen om de wereld te verlichten met de waarheid en voor te bereiden op de komst van onze Heere Jezus Christus. God staat aan onze kant; Hij wil ons dezelfde vurigheid geven, die John Knox had voor de verdediging van de waarheid. Moge God ons de genade geven om de Hervormers van vandaag te zijn, die worstelen voor het heil van de zielen. Amen! *GL*

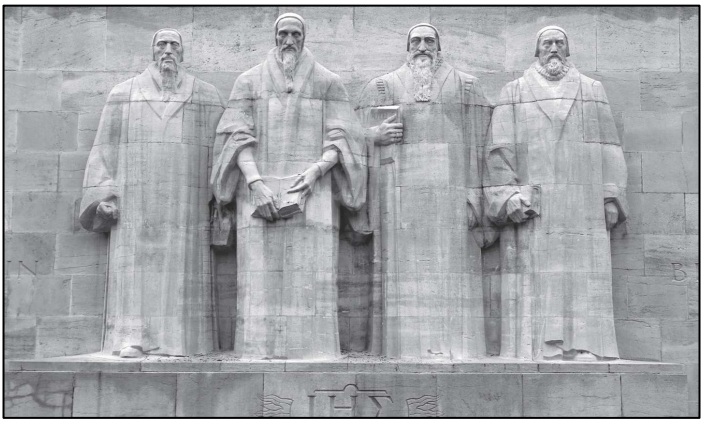

WILLIAM TYNDALE, DE GROOTSTE VAN DE ENGELSE HERVORMERS

Door Parmenas Shirima, Tanzania

"En anderen hebben bespottingen en geselen geproefd, en ook banden en gevangenis; Zijn gestenigd geworden, in stukken gezaagd, verzocht, door het zwaard ter dood gebracht;

hebben gewandeld in schaapsvellen en in geitenvellen; verlaten, verdrukt, kwalijk behandeld zijnde; (Welker de wereld niet waardig was) hebben in woestijnen gedoold, en op bergen, en in spelonken, en in holen der aarde. En deze allen, hebbende door het geloof getuigenis gehad, hebben de belofte niet verkregen; Alzo God wat beters over ons voorzien had, opdat zij zonder ons niet zouden volmaakt worden." Hebreeën 11:36-40.

De weg van de hervormers

De weg en het leven van de hervormers zijn door alle eeuwen heen gekenmerkt door verhongering, lijden, kwelling, marteling, vervolging en het verlies van het leven omwille van hun geloof in Jezus Christus. Laten wij, terwijl we tijdens deze gebedsweek de grote hervormers van de zestiende eeuw bestuderen, vurig bidden dat God ons het inzicht en de geest van deze mannen van God zal geven: "zij hebben hun leven niet liefgehad tot de dood toe." Openbaring 12:11. We bidden ook dat ons persoonlijk leven, daden en voorbeelden als hervormers zielen zal zegenen en redden voor het koninkrijk van God.

"Toen Jezus het lot van Jeruzalem en de gebeurtenissen in verband met Zijn wederkomst aan Zijn discipelen meedeelde, voor-

zegde Hij ook wat de christenen zou overkomen vanaf de tijd dat Hij van hen zou worden weggenomen tot Zijn wederkomst met grote macht en heerlijkheid om hen te verlossen. Van de top van de Olijfberg zag Jezus de stormen die kort daarna over de apostolische gemeente zouden losbarsten en toen Hij verder in de toekomst keek, zag Hij de zware, vernietigende orkanen die Zijn volgelingen in de eeuwen der duisternis en vervolging zouden treffen. In enkele korte uitspraken met een ontzettende betekenis voorzegde Hij welk lot de machthebbers van deze wereld aan Gods gemeente zouden toebedelen. (Matthéüs 24:9; 21, 22) De volgelingen van Christus zouden hetzelfde pad van vernedering, spot en lijden als hun Meester moeten betreden. [...]

Overal waar de volgelingen van Christus hun toevlucht zochten, werden ze als roofdieren opgejaagd. Ze moesten een schuilplaats zoeken in woeste en onherbergzame streken. Ze leefden ‘onder ontbering, verdrukking en mishandeling – de wereld was hunner niet waardig – zij hebben rondgedoold door woestijnen, en gebergten, in spelonken en de holen der aarde’ (Hebreeën 11:37, 38) [...]

Ondanks de zware vervolgingen bewaarden deze getuigen voor Christus hun geloof onbevlekt. Hoewel ze alle comfort moesten ontberen, van het zonlicht waren afgesloten en in de donkere, maar veilige schoot der aarde een schuilplaats moesten vinden, klaagden ze niet. Met woorden van geloof, geduld en hoop moedigden ze elkaar aan om stand te houden in de nood van de ontberingen. Het verlies van alle aardse bezittingen kon hen er niet toe brengen hun geloof in Christus te verzaken. De beproevingen en vervolgingen waren slechts de treden die hen dichter bij hun eeuwige rust en beloning brachten. [...]

Satans pogingen om de gemeente van Christus door geweld te vernietigen, waren tevergeefs. De grote strijd waarin de volgelingen van Christus het leven lieten, hield niet op toen deze trouwe vaandeldragers op hun posten sneuvelden. Ze overwonnen door de nederlaag. Gods werklieden werden gedood, maar Zijn werk ging steeds vooruit. Het evangelie werd steeds meer

verspreid en het aantal aanhangers nam voortdurend toe." – *De grote strijd*, blz. 36, 37, 38.

William Tyndale – kampioen van de hervormingen in Engeland

"William Tyndale (ca.1490-1536), de grootste van de Engels hervormers, uitstekende taalkundige, en de eerste vertaler van het Nieuwe Testament uit het Grieks in het Engels, werd erkend als één van de voortreffelijkste klassieke geleerden van zijn tijd. Opgeleid in zowel Oxford en Cambridge, was hij dus aan beide universiteiten verbonden. Hij ging naar Oxford, waar hij de graad 'kandidaat in de kunsten' ontving (Baccalaureus Artium – B.A.) alsook de graad 'meester in de kunsten' (Magister Artium – M.A.), met een verlangen naar geestelijke dingen en een aanleg voor talen. Daar werd hij docent in het Grieks, Hebreeuws en Latijn, en was bedreven in het Spaans, Frans en Engels. In Oxford werd hij beïnvloed door de lezingen van John Colet over het Nieuwe Testament in het Grieks, die brak met de traditie en een omwenteling in Bijbelstudie teweegbracht.
Toen ging Tyndale in 1516 naar Cambridge. Daar bestudeerden Tyndale, Frith, en Bilney allen de door de Schrift geopenbaarde voorwaarden van bekering. En daar sprak het Boek tot het hart van Tyndale en hij vond God in de pagina's. Het was een tijd van een nieuw begin, toen zijn innerlijke overtuiging uiterlijke expressie begon te vinden. Groepen studenten kwamen bijeen om de Griekse en Latijnse evangeliën van Erasmus te lezen. Na priester te zijn geworden in 1521, werd Tyndale huisdocent-kapelaan van Sir John en Lady Walsh, van Old Sodbury. Daar predikte hij aan enthousiaste luisteraars die het toevluchtsoord vulden, en ook in de omliggende dorpen en steden, en in Bristol op de grasvelden van de universiteit. Zijn predikingen trokken grote belangstelling, maar de vijandigheid van de priesters werd gewekt en talrijke geschillen waren het gevolg, waarbij Tyndale de Griekse tekst gebruikte met veelzeggend effect." –Le Roy Froom, *The Conditionalist Faith of Our Fathers*, vol. 2, blz. 88, 89.

Deze Engelse hervormer [William Tyndale] was een ijverig bijbelonderzoeker die oprecht naar waarheid speurde. Hij had het evangelie leren kennen door het Griekse Nieuwe Testament van Erasmus. Hij kwam onbevreesd uit voor zijn geloofsovertuiging en legde er de nadruk op dat alle leerstellingen aan de Schrift dienden te worden getoetst. Zijn antwoord op de bewering van de rooms-katholieken dat de kerk de Bijbel aan de gelovigen had gegeven en dat alleen de kerk het recht had de Schrift uit te leggen, luidde: 'Weet u wie de arend heeft geleerd hoe hij zijn prooi moet vinden? Wel, dezelfde God leert Zijn hongerige kinderen hoe zij hun Vader in Zijn Woord kunnen vinden. Jullie hebben ons de Schrift helemaal niet gegeven. Integendeel! Jullie hebben haar voor ons verborgen gehouden. Jullie verbranden de mensen die haar waarheid verkondigen en als jullie konden, zouden jullie ook de Schrift verbranden.' (D'Aubigné, *History of the Reformation of the Sixteenth Century*, b. 18, ch. 4)
Er kwamen veel mensen naar de prediking van Tyndale luisteren en velen namen de waarheid aan. Maar de priesters waren op hun hoede: zodra hij vertrokken was, probeerden ze zijn werk door dreigementen en misleiding te niet te doen. Ze hadden jammer genoeg heel vaak succes. 'Wat moet ik doen?', vroeg hij. 'Terwijl ik op één plaats zaai, komt de vijand en verwoest het veld dat ik pas verlaten heb. Ik kan niet op alle plaatsen tegelijk zijn. Als de christenen de Heilige Schrift in hun eigen taal hadden, zouden zij zich zelfstandig tegen deze drogredenaars kunnen verzetten. Zonder de Bijbel kunnen de leken onmogelijk in de waarheid worden bevestigd. (Ibid., b. 18, ch. 4)" –*De grote strijd*, blz. 233, 234.

Tyndale's plan

"Hij vatte toen een nieuw plan op. 'In Gods tempel werden de psalmen in de taal van Israël gezongen. Moet het evangelie hier dan niet in het Engels worden verkondigd? ... Mag de kerk op het middaguur minder licht uitstralen dan bij de dageraad? ... Christenen moeten het Nieuwe Testament in hun eigen taal

kunnen lezen', zei hij. De theologen en leraren van de kerk waren het niet met elkaar eens. Alleen de Bijbel kon de mensen de waarheid leren kennen. 'Iedereen zweert bij een andere theoloog. ... Maar alle theologen spreken elkaar tegen. Hoe kunnen we weten wie gelijk heeft en wie niet? ... Hoe? ... Door het Woord van God alleen". (Ibid., b. 18, ch. 4) Kort daarna zei een voor-aanstaand katholiek theoloog in een discussie met Tyndale: 'Liever zonder de wetten van God dan zonder de wetten van de paus!' Daarop antwoordde Tyndale: 'Ik verzet mij tegen de paus en al zijn wetten. Als God mijn leven spaart, zal ik ervoor zorgen dat over een paar jaar een jongen die achter de ploeg loopt de Schrift beter kent dan u.' (Anderson, *Annals of the English Bible*, p. 19)" *–De grote strijd*, blz. 234.

"Terwijl Luther de gesloten Bijbel voor het Duitse volk opende, deed Tyndale onder invloed van Gods Geest hetzelfde in Engeland. Wyclif had voor zijn Bijbelvertaling gebruik gemaakt van de Latijnse tekst van de Vulgaat, waar veel fouten in zaten. Zijn vertaling was nooit gedrukt en de prijs van de handschriften was zó hoog dat alleen rijken en edellieden ze konden kopen. Daar deze vertaling bovendien ten strengste was verboden door de katholieke kerk, werd ze slechts in beperkte kring verspreid. In 1516, één jaar vóór Luther zijn stellingen aan de wereld bekend maakte, publiceerde Erasmus zijn Griekse en Latijnse uitgave van het Nieuwe Testament. Het woord van God werd voor het eerst in de oorspronkelijke taal gedrukt. Erasmus had in zijn teksteditie veel van de vroegere fouten verbeterd en de betekenis van de tekst duidelijker weergegeven. Door deze editie leerden ontwikkelde mensen de waarheid beter kennen en kreeg de Hervorming een nieuwe impuls. Maar het gewone volk moest het nog altijd grotendeels zonder Gods Woord stellen. Tyndale zou het werk van Wyclif voltooien en zijn landgenoten een nieuwe Bijbelvertaling aanbieden." *–De grote strijd*, blz. 233.

Crisis voor het onderrichten en verspreiden van het heilige Woord

"Hij wilde nu meer dan ooit het Nieuwe Testament in het Engels aan het volk schenken en begon direct aan de vertaling. Hij werd echter vervolgd en moest zijn woonplaats verlaten. Hij ging naar Londen, waar hij enige tijd rustig kon werken, maar ook daar moest hij op de vlucht slaan om aan het geweld van de papisten te ontkomen." –*De grote strijd*, blz. 234.

"Hij werd al snel aan de kaak gesteld door de priesters en hoogwaardigheidsbeklederS. De storm brak al snel los en een echte strijd begon. De kanselier [het hoofd van de universiteit] riep op tot een conferentie van de geestelijkheid, en Tyndale werd zwaar berispt voor zijn groeiende 'ketterijen.' De crisis was gekomen. Zijn beloop was duidelijk, toen hij werd geconfronteerd met zijn arrestatie en veroordeling. Hij moet asiel aanvragen op het continent.

"Rome was in Groot-Brittannië toen op het hoogtepunt van haar macht, en een sluier van nachtelijke duisternis, corruptie, en bijgeloof bedekte het land. Tyndale voelde dat dit was veroorzaakt door het wegnemen van de Sleutel van Kennis – het Heilige Woord. Er was voor Groot-Brittannië en de wereld slechts één hoop, en dat was de Sleutel te herstellen. Verontrust door de onwetendheid van de priesters en monniken, besloot hij de remedie te verschaffen door het Nieuwe Testament te vertalen naar de Engelse volkstaal, waardoor een fakkel zou worden ontstoken in het midden van de geestelijke duisternis. Van toen af maakte hij van dit nobele voornemen zijn levensmissie. Hij kwam in opstand tegen het gemeenschappelijke concept dat de wetten van de paus boven God waren verheven.... " –*The Conditionalist Faith of Our Fathers*, vol. 2, blz. 89.

"Er scheen geen plaats voor hem te zijn in Engeland. Daarom vertrok hij naar Duitsland, waar hij de Engelse vertaling van het Nieuwe Testament begon te drukken. Hij moest zijn werkzaamheden tot twee maal toe onderbreken, maar als men hem in één stad verbood te drukken, ging hij naar een andere. Ten slotte

kwam hij terecht in Worms, waar Luther een paar jaar daarvoor het evangelie voor de Rijksdag had verdedigd. Er waren veel protestanten in die oude stad en Tyndale kon er zijn werk ongehinderd voortzetten. Na korte tijd had hij drieduizend exemplaren van het Nieuwe Testament gedrukt en moest nog in hetzelfde jaar voor een tweede druk zorgen.
Hij wijdde zich met ernst en volharding aan zijn taak. Ondanks het feit dat de Engelse overheid de havens uiterst streng bewaakte, kwam het Woord van God langs verschillende wegen clandestien Londen binnen en werd vandaar uit over het hele land verspreid. De volgelingen van de paus probeerden de waarheid te onderdrukken, maar slaagden er niet in. De bisschop van Durham kocht eens de hele voorraad Bijbels van een boekhandelaar die een vriend van Tyndale was. De bisschop wilde ze vernietigen omdat hij dacht dat hij daardoor de verspreiding van de Bijbel kon tegenhouden. Maar daarin vergiste hij zich deerlijk, want met het geld van de bisschop kon er materiaal voor een nieuwe, betere editie worden gekocht. Dit zou anders niet het geval zijn geweest. Toen Tyndale later gevangen genomen werd en men hem de vrijheid beloofde op voorwaarde dat hij zei wie zijn geldschieters waren, antwoordde hij dat de bisschop van Durham hem het meest had geholpen omdat hij door het opkopen van de hele voorraad Bijbels hem in staat had gesteld met goede moed verder te gaan." *–De grote strijd,* blz. 234, 235.

Zijn werk en strijd in ballingschap

"In Hamburg aangekomen, pakte hij zijn vorige Griekse tekst uit en hervatte zijn taak. Later vertrok hij naar Keulen, waar hij eerst de evangeliën van Matthéüs en Markus begon af te drukken. Verstoringen dwongen hem om de taak in Worms af te maken – waar Luther eerder zijn briljante verdediging voor de Rijksdag had voltooid – en daarna in Antwerpen. Twaalf jaar lang werd hij achtervolgd en opgejaagd. Verboden in één stad, vluchtte hij naar een andere stad – Wittenberg, Keulen,

Hamburg, Worms, Straatsburg, Marburg, en Antwerpen – om zijn onderdrukkers te ontwijken. In 1524 bereikte hij Wittenberg in Saksen, waar de hervorming grote vorderingen had gemaakt. Daar ontmoette hij Luther en werd geïnspireerd door zijn sterke geloof en voortvarende daden. In zo'n omgeving voltooide hij vol van vreugde zijn grote taak. Zijn vertaling was binnen een jaar klaar.

"Opnieuw verschafte een Londense handelaar de financiële middelen om een drukpers te bemachtigen, en zesduizend exemplaren werden afgedrukt. Maar er werd een verbod uitgevaardigd om te voorkómen dat kopieën in Groot-Brittannië werden ingevoerd op straffe van excommunicatie. Ofschoon Engelse havens werden bewaakt, werden duizenden exemplaren Engeland binnengesmokkeld, verborgen in balen en dozen van koopwaar en werden snel overal verspreid. Kerkelijke ambtenaren namen veel in beslag en verbrandden er veel. En de bisschop van Londen en Sir Thomas More streden om de vertaling en belichtten deze. Maar Tyndale bracht een herziene editie uit en de volgende zeven drukken waren in de volgende tien jaar ook snel verkocht. Kardinaal Wolsey, die had geprobeerd te voorkómen dat kopieën Engeland werden ingevoerd, gaf het bevel om de boeken van Luther en van Tyndale te verbranden. Een groot vreugdevuur, ontstoken buiten St. Paul's, verslond al de Tyndale Testamenten die konden worden verzameld. Maar andere edities vervingen de exemplaren die werden verbrand en velen werden ook op het vasteland goed verkocht." –*The Conditionalist Faith of Our Fathers*, vol. 2, blz. 90.

Andere werken

Tyndale bracht veel correcties aan in de oudere versies van de Bijbel en dit irriteerde de katholieke autoriteiten. "Gebruikelijke fouten werden gecorrigeerd. Maar bisschoppen werden boos over het door Tyndale gebruikte 'berouw' voor 'boetedoening', 'erkennen', voor 'belijden', 'beeld' voor 'afgod', 'gemeente', voor 'kerk' en 'liefde' voor 'naastenliefde' – zijn vertaling ba-

serend op de Griekse tekst van Erasmus en ontleend aan de bewerking van Luther. Wyclifs Bijbel was grotendeels achterhaald, ontoegankelijk en afkomstig van de gebrekkige Latijnse Vulgaat. Tyndale's vertaling was een eenvoudige, eerlijke, rechttoe rechtaan vertaling, waarbij de sierlijke, eufemistische stijl van die tijd werd vermeden. De Bijbel was nu voor iedereen beschikbaar en was van sterke invloed op de Engels Reformatie en stond model voor de meeste latere revisoren. Sterker nog, 90 procent van de geautoriseerde versie van 1611 [*King James Version*] is toe te schrijven aan Tyndale. Zijn grote studie diende een grote zaak. Hij is dus met recht opgenomen in de lijst van de literaire onsterfelijken van Engeland – zijn stijl gekenmerkt door tederheid, eenvoud en grandeur van zijn zinsformulering. Sterker nog: de vasthoudendheid van het werk van Tyndale wordt ook wel het 'wonder van de Engelse literatuur' genoemd.

In 1528 schreef Tyndale over de rechtvaardiging door het geloof, onder de titel: *Parable of the Wicked Mammon* [='Gelijkenis van de Slechte Mammon'], waarna nog diverse edities volgden. Met hem was er één uniform principe: het onfeilbare gezag van de Heilige Schrift als de maatstaf van het geloof en de praktijk en de toets van alle leringen. Dit zette hij voort in *The Obedience of a Christian Man* ['De gehoorzaamheid van een christelijk mens'], waarin hij trachtte de Heilige Schrift te herstellen naar de juiste plaats in de harten van de mensen, te behouden dat de ware zin van de Bijbel – in tegenstelling tot de schoolse nadruk van de dag – zijn letterlijke betekenis is. Zijn visie was dan ook veel meer in overeenstemming met de opvattingen van ons tegenwoordig dan met die van zijn eigen tijd. Dus de twee grote principes van de Reformatie werden scherp op de voorgrond gebracht. Aldus, terwijl Luther een gesloten Bijbel in Duitsland had geopend, had Tyndale hetzelfde voor Groot-Brittannië gedaan. En zijn *The Practice of Prelates* ['De praktijk van kerkvorsten'] was een niets ontziende aanklacht tegen de Roomse hiërarchie.

In 1529 verbleef Tyndale in de Lage Landen [het huidige Nederland, België en Luxemburg] om de Pentateuch [eerste 5 boeken van het Oude Testament] te vertalen. Hierbij werd hij bijgestaan door Miles Coverdale, die feitelijk de vertaling voltooide. Tegen die tijd had Tyndale zowel de katholieke transsubstantiatie en Luthers consubstantiatie – met betrekking tot de viering van het heilig Avondmaal als louter herdenking en symbolisch – verworpen." –*The Conditionalist Faith of Our Fathers,* vol. 2, blz. 90, 91.

Martelaarschap

In 1527 werd Sir Thomas More grootkanselier van Groot-Brittannië; hij verdedigde de rooms-katholieke leerstellingen en bond een literaire strijd aan met Tyndale. "In 1529 gaf More zijn *Dialogue of Sir Thomas More* [='Dialoog van Thomas More'] uit, waarin hij de standpunten van Luther en Tyndale aanvalt, en Rome verdedigt." We kunnen hem vergelijken met Tetzel in Duitsland, die de vertegenwoordiger was van de paus en de bittere tegenstander van Maarten Luther. More's boek "ging over de leerstellingen die het christendom verdeelden: Tyndale als verdediger van de Schrift, en More, de kerk. Dit beantwoordde Tyndale in 1531 met satirische kracht. Kort daarna werd het boek *The Confutation of Tyndale's Answers* ['De weerlegging van Tyndale's antwoord'] uitgegeven. De woordenwisseling werd de klassieke verdeeldheid van de Engelse Reformatie.

De bisschoppen hadden Tyndale's boeken verbrand. Nu besloten ze dat hij ook op de brandstapel moest. Dit had Tyndale al verwacht. Ondertussen was Cromwell ingewijd adviseur van de koning geworden, en Tyndale werd uitgenodigd om onder vrijgeleide vanuit het continent terug te keren naar Engeland. Maar hij voelde zich onveilig vanwege de grote kerkelijke wrok. Toen keerde Henry VIII [de koning van Engeland] zich tegen hem, stelde zijn geschriften aan de kaak, en probeerde hem voor het gerecht te brengen. Hij vroeg Karel V [koning van Duitsland] om Tyndale uit te leveren, maar de keizer weigerde dit te doen.

Tyndale had zijn toevlucht gevonden in het huis van een Engels koopman in Antwerpen, en dacht dat hij veilig was. Maar hij werd uit huis gelokt door een Engelse kennis, eigenlijk een tussenpersoon voor zijn vijanden in Engeland. Gelokt naar een ander rechtsgebied werd hij gegrepen door de autoriteiten van Brussel in de naam van de keizer, en overgebracht naar het kasteel van Vilvoorde, bij Brussel. Hier, gearresteerd, kwijnde hij in de gevangenis gedurende ongeveer zeventien maanden door een langdurig proces wegens ketterij. Uiteindelijk werd hij op 6 oktober 1536 buiten het kasteel gedood in Brussel, Vlaanderen. Vastgemaakt aan een paal, werd hij gewurgd door de beul, die vervolgens zijn lichaam verbrandde.
Dit had hij juist verwacht, en aldus waren zijn laatste woorden het volgende gebed: 'Heere, open de ogen van de koning van Engeland'. En aanmerkelijk genoeg werd het jaar daarop de openbare lezing van Gods woord geautoriseerd door koninklijk bevel. En vijf jaar later bereikte een Bijbel – naar verluidt vertaald door verschillende 'geleerde mannen' – het bureau van koning Henry VIII, die beval dat elke kerk in het koninkrijk moest worden voorzien van een kopie van de Bijbel. Tyndale had gezegevierd. Hij had Engeland verlaten voor een onbekend ballingschap en had in het buitenland in armoede, onbekendheid en gevaar geleefd; nog voor zijn dood was zijn naam al een begrip in Engeland geworden en was hij op het vasteland alom bekend. De Bijbel was bekend geworden in de algemene taal van het volk. De waarheid werd bevestigd." –*The Conditionalist Faith of Our Fathers,* vol. 2, blz. 92, 93.

Een licht in de duisternis

Dit zijn in het kort enkele van de belangrijkste ervaringen van deze trouwe dienaar van God, die geen offer spaarde voor de zaak van de Heer. Ze tonen aan dat, terwijl de bediening van het Evangelie van Gods trouwe dienaren veel kan kosten, de resultaten veel beter zijn dan die van een ander menselijk streven, en onze grootste inspanning en verbeelding zullen overtreffen.

William Tyndale was een man met een missie. Terwijl van John Wycliffe wordt gezegd de morgenster van de Reformatie te zijn geweest, zou Tyndale net zo goed zijn maan genoemd kunnen worden. Hij gaf wat hij ontving, en door zijn inzet verheugden Engelse monarchen en eenvoudige mannen zich om het licht van het Woord van God in hun eigen taal te mogen bezitten. Net als Mozes stierf hij zonder de volledige bevrijding van zijn volk uit de slavernij te zien, en in deze donkerder wordende wereld schijnt nog steeds het licht van zijn brandstapel helder voor iedereen die het woord met eerlijke ogen zullen lezen.

Tyndale's voorbeeld verdient navolging. Dat God daarom deze Gebedslezingen mag zegenen en voor iedereen van ons tot inspiratie mag zijn om de geest en de toewijding van voorbije Hervormers, profeten en apostelen te verlangen en te ontvangen. Gelijk geschreven staat: "En de Heere zei tot Paulus door een gezicht in de nacht: Wees niet bevreesd, maar spreek en zwijg niet." "En de volgende nacht stond de Heere bij hem, en zei: Heb goede moed, Paulus, want gelijk u te Jeruzalem van Mij getuigd hebt, alzo moet u ook te Rome getuigen." Handelingen 18:9; 23:11. Amen! *GL*

7e lezing – Sabbat, 10 december 2016

JOHANNES CALVIJN, DE FRANSE HERVORMER

Door Idel Suarez jr., Verenigde Staten

"En de leraars [KJV: degenen met begrip] van het volk zullen er velen onderwijzen. … [zij zullen] met een kleine hulp geholpen worden." Daniël 11:33, 34.

Zoals de profeet Daniël voorzegde, wanneer duisternis en verdrukking de wereld doordrong, verwekte God mannen en vrouwen met begrip, in zowel universitaire kringen als paleizen, om "velen" te "onderwijzen". Deze "kleine hulp" kwam door middel van de grote Reformatie van de 16e eeuw, die vele Bijbelse waarheden in de wereld herstelde.

In heel Europa prikkelde God het geweten van de geleerden om Zijn heilig woord te onderzoeken. In Duitsland werden Maarten Luther en Philipp Melanchthon geboren; in Frankrijk Johannes Calvijn en Theodorus Beza. "Dankzij Gods zegen en dankzij het werk van deze grootmoedige mensen die Hij had geroepen om Luther op te volgen, werd het protestantisme niet ten val gebracht."[1]

Calvijn was een "zorgvuldige denker die de verschillende protestantse leerstellingen samenbond in een samenhangend geheel." Hij liet niet toe dat rechtvaardiging door het geloof "de rest verduisterde van het christelijke" evangelie, en zo was hij "in staat om meer aandacht te schenken aan" hetgeen Luther niet zo veel benadrukte, namelijk: de leer van de heiligmaking."[2]

Familie achtergrond en bekering

Johannes Calvijn werd op 10 juli 1509 geboren in Noyon, Picardie, Frankrijk.[3] "Calvijns moeder was Jeanne Lefranc van Cambrai" [Kamerijk], een strenge, godvruchtige vrouw. "Zij stierf jong."[4] Johannes' vader, Gérard, stierf nadat hij door de katholieke kerk geëxcommuniceerd was. Twee van zijn drie broers aanvaardden de waarheden van de Reformatie.[5]

Twee gebeurtenissen veranderden Calvijns leven in Parijs. De eerste was, dat zijn neef Pierre Robert Olivétan een hervormer werd, en bij Calvijn getuigde. (Olivétan vertaalde later het Oude Testament van het Hebreeuws naar het Frans.[6]) Hij vertelde

Calvijn: " 'Er zijn maar twee godsdiensten in de wereld. Enerzijds de godsdiensten die de mensen zelf hebben verzonnen; ze hebben met elkaar gemeen dat de mens zichzelf redt door ceremoniën en goede werken. En anderzijds de godsdienst die in de Bijbel wordt geopenbaard en die de mens leert dat verlossing slechts een genadegift van God is.' "[7]
Calvijn, die toen lid was van de katholieke geestelijkheid, antwoordde zijn protestantse neef: " 'Ik wil niets met jouw nieuwe leer te maken hebben.' "[8] Toch bleven Olivétans woorden Calvijn achtervolgen, dat "de voorspraak van heiligen, goede werken en kerkelijke ceremonies ... geen verzoening [konden] doen voor de zonde. Hij zag alleen de duisternis van de eeuwige wanhoop."[9]
De tweede gebeurtenis dat Calvijn veranderde, was de verbranding van een ketter op een openbaar plein in Parijs. "De vrede die van het gezicht straalde van deze martelaar vervulde hem [Calvijn] met verbazing. Ondanks de foltering van die vreselijke dood en ondanks de nog verschrikkelijkere veroordeling van de kerk, gaf deze martelaar blijk van een geloof en een moed die de jonge student pijnlijk verrasten toen hij aan zijn eigen wanhoop en geestelijke duisternis dacht, terwijl hij zich toch bijzonder stipt aan de voorschriften van de kerk hield. Hij wist dat de ketters zich op de Bijbel beriepen. Hij besloot die te onderzoeken om indien mogelijk het geheim van hun blijdschap te ontdekken. In de Bijbel vond hij Christus."[10]

Opleiding

Calvijn "ontving geen wijding en vervulde ook geen priesterlijke functies, maar werd wel tot de geestelijkheid gerekend, ..."[11] Rond 1527 verkreeg hij een Licentiaat Theologie in de Kunsten van de Universiteit van Parijs.[12] "In 1528 ontving hij een M.A. [academische graad: meester in de kunsten]."[13] Op bevel van zijn vader verliet Calvijn zijn theologische studies en ging hij in Orléans voor een licentiaat in de rechten. Daar "werd hem een doctorsgraad aangeboden."[14] Vervolgens schreef Calvijn zich in bij de Academie van Bourges en verkreeg een

licentiaat in de rechten.[15] Toch verlangde hij werkelijk "zijn leven aan het evangelie te wijden."[16] Nadat zijn vader was gestorven, keerde Calvijn terug naar Parijs voor een korte periode voor klassieke en Bijbelse studies,[17] maar moest naar het zuiden vluchten vanwege zijn protestants geloof.

Prinses Margaretha van Navarra, Calvijns beschermvrouwe

Luther werd garant gestaan door Frederik III 'de Wijze', en Calvijn zou door een andere wijs lid van koninklijke huize worden beschermd. Margaretha van Navarra, de zuster van de Franse koning Frans I,[18] had de Reformatie-boodschap aanvaard en had Calvijn uitgenodigd om zich bij haar hof te voegen. Zij werd de grote patrones [=beschermvrouwe] van de Franse hervormers.[19]
Calvijn begon zijn evangelisch dienstwerk als volgt: "Hij zocht de mensen eerst thuis op. ... Zij die de boodschap hoorden, brachten het goede nieuws aan anderen. Later ging hij naar afgelegen dorpen en gehuchten buiten de stad. Hij werd in kastelen en hutten ontvangen en legde de grondslag van gemeenten die onbevreesde getuigen voor de waarheid zouden opleveren."[20]
Maar het tij keerde, en protestantse kerkdiensten werden verboden. Protestanten werden opnieuw vervolgd, gevangengenomen en vermoord. In 1534 zijn door koning Frans I "tweeëndertig martelaren ... levend verbrand."[21]
Calvijn keerde terug naar Parijs. Hij "was zich niet bewust van het gevaar, tot het ogenblik dat enkele vrienden naar zijn kamer kwamen gesneld met het nieuws dat gerechtsdienaren hem kwamen arresteren. ... Enkele van zijn vrienden hielden de gerechtsdienaren op aan de deur, terwijl anderen de hervormer door een raam hielpen ontvluchten. Hij nam de wijk naar de rand van de stad. ... [Hij trok] verder naar het zuiden. Hij vond weer een veilige schuilplaats in het gebied van Margaretha.[22]

Reizen in Zwitserland

Calvijn keerde later terug naar Parijs, maar vond alle deuren gesloten voor het evangelie, dus ging hij naar Bazel, Zwitserland,

waar hij in 1536 zijn beroemdste werk publiceerde, *Institutio Christianæ Religionis* ['Institutie of onderwijzing in de christelijke godsdienst'].
De Voorzienigheid liet hem door Genève passeren op weg naar Straatsburg. In 1536 werd de jonge Johannes Calvijn geïnterviewd door Willem Farel, die had geholpen om Genève om te zetten van een katholieke stadstaat naar een protestants bolwerk. Niet in staat Calvijn over te halen om in Genève te blijven, zei Farel: "U volgt alleen uw eigen wensen, en ik verklaar, in de naam van God de Almachtige, dat als u ons niet in dit werk van de Heer helpt, dat de Heer u zal straffen voor het zoeken naar uw eigen belang in plaats van die van Hem."
Deze woorden kwamen bij Calvijn zo hard aan, dat hij later schreef: "Willem Farels ... vreselijke vervloeking ... voelde ik alsof God vanuit de hemel Zijn machtige hand op mij had gelegd om mij te arresteren. Ik was zo getroffen van schrik dat ik afzag van [mijn] reis."[23]
Ironisch dat Farel en Calvijn na twee jaar, in 1538, beiden werden verdreven door de nieuw verkozen Raad van Genève. De Raad omvatte "geheime katholieken", die eraan werkten om deze twee dienaars te verbannen, die weigerden om het Heilig Avondmaal te verschaffen aan leden die in zonde leefden of in strijd waren met andere burgers.[24]

Het verblijf in Straatsburg (1538-1541)

In 1540 trouwde Calvijn met Idelette de Bure, een arme doperse weduwe met verscheidene kinderen.[25] Ze stierf in 1549.[26] Calvijn is nooit hertrouwd, maar schreef altijd met tederheid over zijn overleden vrouw.
Calvijn schreef een verhandeling tegen bisschop Jacob Sadolet van de stad Carpentras, die Genève heeft verleid om terug te keren tot het katholicisme.[27] Deze verhandeling bereikte Maarten Luther op de Universiteit van Wittenberg. "Ik ben verblijd dat God mensen doet opstaan", schreef Luther, die "de oorlog" zullen "eindigen tegen de Antichrist die ik begonnen ben."[28]

Ondertussen bleken de vier mannen, die Calvijn uit Genève hadden verdreven, immoreel te zijn. “Een moest ter dood worden veroordeeld wegens moord, een ander voor valsheid in geschrifte, een derde voor verraad, en de vierde stierf terwijl hij poogde te vluchten voor zijn arrestatie.”[29]
Dus de Raad van Genève verklaarde op 1 mei 1541 nietig “de verbanning, en verklaarden Farel en Calvijn tot eerbare mannen,” en overtuigde uiteindelijk “Calvijn om zijn pastoraat in Genève te hervatten.”[30]

De principes van de hervorming onderwezen in Genève

Genève zou de stad van Calvijn worden, waar hij zich richtte op vele onderwerpen met betrekking tot heiligmaking, waar er hier tien van worden samengevat.
1. Zedelijkheid en reinheid van het leven. “Calvijn verbleef bijna dertig jaar te Genève. Hij werkte ... mee aan het oprichten van een kerk die trouw was aan de zedelijke beginselen van de Bijbel. ... Hij droeg bij tot de verspreiding van waarheden die in zijn tijd van bijzondere betekenis waren, en werkte mee aan de instandhouding van de beginselen van het protestantisme tegen de snel wassende vloed van het papisme. Hij bevorderde ook de eenvoud en reinheid van de evangelische kerken.”[31]
Bernardino Ochino, een Italiaanse protestant die zijn toevlucht in Genève vond, schreef: “Vloeken en schelden, onkuisheid, heiligschennis, overspel, en onzuiver leven, die in vele plaatsen waar ik heb gewoond de overhand hebben, zijn hier onbekend. Er zijn geen pooiers en hoeren .... Welwillendheid is zo groot dat de armen niet hoeven te bedelen ... noch is er enige simonie [=handel in geestelijke goederen], moord, of partijgeest, maar alleen vrede en naastenliefde.”[32]
2. De heiligheid van het huwelijk. Calvijn schreef duidelijk tegen echtscheiding en hertrouwen. Hij sprak over “het heilige en onontbindbaar verbond van het huwelijk.”[33]
Als advocaat betoogde hij voor een levenslang huwelijk vanuit oogpunt van vaste natuurwetten recht en eeuwigdurende wetten.

Volgens de natuurwetten: “God voegde de man bij de vrouw toe, zodat de twee een geheel mens maakten; en daarom degene die scheidt van zijn vrouw scheurt – als het ware – de helft van zichzelf af. Maar de natuur staat niet toe dat iemand zijn eigen lichaam in stukken scheurt” en levend blijft.[34] Calvijn beschouwde de “verbinding van het huwelijk” als meer bindend dan de natuurlijke verbintenis van een zoon “tot zijn vader en moeder.” Dus een “huwelijk wordt niet ontbonden door echtscheidingen”, want “het is een overeenkomst die wordt geheiligd door de naam van God.”[35] “Onbeteugelde vrijheid in het scheiden van vrouwen”, zo betoogde hij, was een soort van “polygamie” [=veelwijverij] [36] God heeft het huwelijk ingesteld als een “eeuwigdurende wet, welke van kracht dient te blijven tot het einde der wereld.”[37] “Hij is een overspelige, die zijn vrouw afwijst en een ander neemt.”[38]

3. Gesloten gemeenschap. Calvijn geloofde dat degenen die geacht werden in open zonde te leven niet konden deelnemen aan het Heilig Avondmaal. Zodanigen dienen te worden “uitgesloten van [het Heilig Avondmaal] door de verboden van de Heer.”[39] Uitgedaagd om dit standpunt te veranderen, herhaalde Calvijn de woorden van Chrysostomus, een vroege kerkelijke schrijver: “Ik zal eerder sterven dan dat deze hand de heilige dingen van de Heer zal uitstrekken naar degenen die veroordeeld zijn als verachters.”[40]

4. Sterk arbeidsethos. Hoewel klein en verlegen, maakte hij qua werk lange uren. Zo bevorderde hij dus een sterk arbeidsethos. “Hij arbeidde 12 tot 18 uur per dag als prediker, administrateur, professor in de theologie, hoofdopzichter van kerken en scholen, adviseur van de gemeenteraden en regelgever van de publieke moraal en gemeenteliturgie; ondertussen bleef hij de instellingen vergroten, schreef commentaren op de Bijbel, en onderhield hij een [drukke] correspondentie. ... Hij sliep weinig, at weinig, vastte dikwijls.”[41] “Hij weigerde salarisverhogingen, maar werkte om fondsen te werven ter verlichting van de armen.”[42]

5. Gemeentehandboek. In 1541 publiceerde Calvijn een reformatie gemeentehandboek, *Kerkelijke verordeningen.*[43] Daarin

detailleerde hij de rol van predikanten, ouderlingen, leraren en diakenen. Hij pleitte voor een kerkenraad om de kerk te leiden. Dit betekent dat een commissie, die de pastoor, oudsten en leken omvat, zou beslissen over gemeentezaken, niet de bisschop of pastoor exclusief. De handleiding bracht zelfs de bescheidenheid in kleding aan de orde.[44]

6. Geloofsprincipes. Net als Luther schreef Calvijn een *Catechismus van Genève* voor kinderen. In 1562 schreef hij een uitgebreidere, 60 principes versie, *De geloofsbelijdenis namens de gereformeerde kerken in Frankrijk.*[45]

7. Persoonlijke Bijbelstudies. Startend in Frankrijk "ging Calvijn van huis tot huis om de mensen de Bijbel te leren kennen en met hen te praten over Christus 'en Die gekruisigd' "[46]
Een predikant bezocht later in Genève met een ouderling "jaarlijks ieder huis en gezin" om hen te onderwijzen in de reformatieleer.[47]

8. Colporteren en publiceren. "Genève zond predikanten uit om de leerstellingen van het protestantisme te verkondigen en zorgde ook voor de verspreiding van publicaties. De vervolgden uit alle landen richtten hun blik naar deze stad om onderricht en raad van haar te krijgen en om door haar aangemoedigd te worden."[48] "Literatuur gedrukt in Genève stroomde Europa binnen, meegenomen door onvermoeibare colporteurs", en zette heel Europa in vuur en vlam.[49]

9. Hoger onderwijs. In 1559 richtte Calvijn de Universiteit van Genève op "onder de leiding van Theodorus Beza."[50] Deze onderwijsinstelling leidde Franse en buitenlandse voorgangers op. Haar meest illustere afgestudeerde was John Knox, die het protestantisme in Schotland vestigde.

10. Sociaal werk. "De stad van Calvijn werd een toevluchtsoord voor vervolgde hervormers uit heel West-Europa. Zij die op de vlucht waren ... trokken naar Genève. Zij die er uitgehongerd, gewond en eenzaam aankwamen, werden hartelijk ontvangen en liefdevol verzorgd. [Ze] verrijkten ... de stad met hun vakkennis, geleerdheid en vroomheid."[51] "Zesduizend mensen kwamen in

een stad waar het aantal mensen normaal dertien duizend was. Calvijn had bijna zichzelf gedood door naar hen om te kijken."[52]

Calvijns fouten

Net als met de andere Hervormers, was Calvijn "zijn beleid als volksleider ... niet onberispelijk en ook zijn leerstellingen waren niet vrij van dwalingen."[53] Op sommige momenten waren zijn humeur, politieke mening en doctrines niet correct.

Temperament. Calvijn had een woedeprobleem, dat hem speet. Net als Elía, werd Calvijn omgeven door "hartstochten" Jakobus 5:17. [zie Jakobus 5:17, King James Vertaling].

Op zijn sterfbed riep Calvijn de voornaamste staatslieden en predikers van Genève en vroeg om vergeving. Hij zei: "Ik heb een zware schuldenlast bij jullie, dat jullie geduldig mijn felheid hebben verdragen, die soms buitensporig was; ik vertrouw erop dat mijn zonden, in dit opzicht, ook door God zijn vergeven."[54]

"God verkoos de Hervormers niet omdat ze heerszuchtige, hartstochtelijke mannen waren. Hij nam hen zoals ze waren, ondanks deze karaktertrekken; maar Hij zou tienmaal zwaardere verantwoordelijkheden op hen gelegd hebben als ze zacht van gemoed geweest waren en hun geest onder beheersing van de rede gehad hadden."[55]

Politiek. Helaas vergoelijkt hij de doodstraf van religieuze dissidenten. Godsdienstvrijheid werd niet getolereerd in Genève. Van 1542 tot 1564 werden 58 mensen gedood en 76 werden verbannen voor het overtreden van de regels in Genève.[56] In een jaar tijd werden er 14 vrouwen op de brandstapel verbrand voor de misdaad van hekserij en voor het zogenaamd brengen van de pest naar Genève.[57]

In een brief aan Sulzer rechtvaardigde Calvijn zijn redenering voor het op de brandstapel verbranden van Michael Servet, een religieuze dissident. Hij beweerde dat als de papisten "zo bitter en brutaal" waren ten behoeve van hun "bijgeloof" om "het bloed te vergieten van de onschuldigen, zou het christelijke

magistraten moeten beschamen" om dezelfde straffen uit te voeren om "bepaalde waarheden" te beschermen.[58]

Verkiezing. Calvijn geloofde in de onvoorwaardelijke verkiezing en voorbestemming. Hij dacht dat God willekeurig enkelen veroordeelt naar de hel en het eeuwige leven voor anderen kiest. Net als Calvijn geloven ook wij in Gods soevereiniteit, voorbestemming en verkiezing; maar verkiezing is voorwaardelijk. Calvijn geloofde dat alleen de uitverkorenen geroepen worden.[59] Maar God roept alle mannen en vrouwen tot bekering (met andere woorden: allen zijn "voorbestemd" voor de redding), maar Hij verkiest alleen degenen die Zijn oproep beantwoorden. Degenen die Hem kiezen, zijn de uitverkorenen. Hij geeft iedereen een "mate van geloof" (Romeinen 12:3) en wenst "dat alle mensen zalig worden" (1 Timótheüs 2:4), maar slechts een paar geven gehoor. Degenen die ervoor kiezen om gehoor te geven, zullen worden gered. Degenen die Zijn smekingen verwerpen, kiezen ervoor om verloren te gaan.

Petrus spoort ons aan om onze "roeping en verkiezing vast te maken" (2 Petrus 1:10) door geloof en gehoorzaamheid. Gods liefde is onvoorwaardelijk, maar Zijn verlossing is dat niet. Wij geloven dat de verkiezing voorwaardelijk is. "Er is in het woord van God niet zoiets als onvoorwaardelijke uitverkiezing te vinden – eens gered, altijd gered. In het tweede hoofdstuk van de tweede brief van Petrus wordt dit onderwerp duidelijk en helder gemaakt. [...] Door trouw gehoorzaam te zijn aan de waarheid, maken zij hun roeping en verkiezing vast."[60]

"De verkiezing door God is er op voorwaarde van de praktijk en in de Bijbel is er geen andere verkiezing te vinden. De verkiezing ligt binnen ons bereik. 'Als u dit doet, zult gij nimmer struikelen' "[61]

Calvijns laatste woorden

Terwijl hij zijn dood voelde naderen, riep Calvijn om een advocaat. Calvijns laatste wilsbeschikking laat zien dat hij zichzelf niet zag als onfeilbaar of zondeloos, maar maakte aanspraak

op de genade en het bloed van Christus als zijn enige hoop op redding in het komende oordeel. Hij verklaarde: “Met mijn gehele ziel omarm ik de genade die Hij gewrocht heeft jegens mij door Jezus Christus, Die verzoening doet voor mijn zonden met de verdiensten van Zijn dood en lijden, dat Hij op deze manier zou voldoen voor al mijn misdaden en fouten, en wist ze uit Zijn herinnering. ... Ik smeek Hem, dat Hij welbehagen mag hebben om mij te wassen en te reinigen in het bloed, dat mijn oppermachtige Verlosser heeft vergoten voor de zonden van de mensheid, dat onder Zijn schaduw ik in staat mag zijn bij de rechterstoel te staan.”[62]

Calvijn stierf op 27 mei 1564, op 55-jarige leeftijd.[63] Zijn invloed strekte zich uit van de Franse Hugenoten tot de Pilgrim Fathers uit Amerika. Zelfs de huidige gemeente van Zevende-Dags Adventisten, Reformatiebeweging heeft veel te danken aan het werk en de onderwijzingen van Johannes Calvijn. Mogen wij, door Gods genade, zijn deugden overnemen. Amen. *GL*

---

[1] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 220.
[2] Julio L. Gonzalez, “John Calvin,” *The Story of Christianity*, vol. 2 (New York: Harper Collins, 1985), blz. 61.
[3] Idem
[4] Theodore Huggenvik, “The Reformation in France and Switzerland,” *An Outline of Church History* (Minneapolis, MN: Augsburg Publishing House, 1939), blz. 197.
[5] Idem
[6] Theodore Beza, “Life of John Calvin,” in *John Calvin: Tracts and Letters*, vol. I; Tracts, Part I, ed. Henry Beveridge (Carlisle, PA: The Banner of Truth Trust, 2009), blz. 22.
[7] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 205.
[8] Idem
[9] Idem
[10] Idem, blz. 205, 206.
[11] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 206.
[12] Theodore Huggenvik, “The Reformation in France and French Switzerland,” blz. 198.
[13] Justo L. Gonzalez, “John Calvin,” blz. 62.
[14] Theodore Beza, “Life of John Calvin,” blz. 23.

[15]Theodore Huggenvik, "The Reformation in France and French Switzerland," blz. 198. Will Durant, "John Calvin," *The Story of Civilization*, Part VI: The Reformation (New York: Simon and Schuster, 1957), blz. 460.
[16]Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 206.
[17]A.G. Dickens, "Calvin and Geneva," *Reformation and Society in Sixteenth-Century Europe* (London: Harcourt, Brace and World, Inc., 1966), blz. 151.
[18]Will Durant, "John Calvin," *The Story of Civilization*, Part VI: The Reformation (New York: Simon and Schuster, 1957), blz. 460.
[19]Theodore Beza, "The Life of John Calvin," blz. 25.
[20]Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 206.
[21] Theodore Beza, "The Life of John Calvin," blz. 26.
[22]Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 209.
[23]John Calvin, "The Author's Preface," *The Commentary on the Psalms* in Calvin's *Commentary*, vol. X (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2003), blz. 43.
[24]Will Durant, "John Calvin," blz. 469. Theodore Beza, "The Life of John Calvin," blz. 32.
[25]Will Durant, "John Calvin," blz. 470.
[26]Theodore Huggenvik, "The Reformation in France," blz. 200.
[27]Theodore Beza, "The Life of John Calvin," blz. 32.
[28]Will Durant, "John Calvin," blz. 471.
[29]Idem
[30]Idem
[31]Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 220.
[32]Will Durant, "John Calvin," blz. 476.
[33]John Calvin, *Commentary on the Harmony of the Evangelists, Matthew, Mark, and Luke*, vol. 1, in Calvin's Commentay, vol. 16, trans. William Pringle (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2003), blz. 378.
[34]Idem
[35]John Calvin, *Commentary on the Epistles of Paul the Apostle to the Corinthians*, vol. 1, in in Calvin's Commentaries, vol. 20, trans. John Pringle (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2003), blz. 239.
[36] John Calvin, *Commentary on the Harmony of the Evangelists, Matthew, Mark, and Luke*, vol. 1, blz. 380.
[37]Idem, blz. 381.
[38]Idem, blz. 382.
[39]John Calvin, *Institutes of Christian Religion*, book iv, xvii, 43, in *A Compend of the Institutes of the Christian Religion*, ed. Hugh Thomson Kerr (Philadelphia: Presbyterian Board of Christian Education, 1939), blz. 200.
[40]Theodore Beza, "The Life of John Calvin," blz. 63.

[41] Will Durant, “John Calvin,” blz. 472.
[42] Idem, blz. 477.
[43] Martin I. Klauber, “Reformation on the Run,” *Christian History*, vol. XX, no. 3, blz. 21.
[44] Vivian H.H. Green, “The Protestant Reformation,” *A New History of Christianity*, rev. ed. (Phoenix Mill, Great Britain: Sutton Publishing Limited, 1998), blz. 135, 136.
[45] *John Calvin: Tracts and Letters*, vol. 2, ed. Henry Beveridge (Carlisle, PA: The Banner of Truth Trust, 2009).
[46] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 207.
[47] Will Durant, “John Calvin,” blz. 473.
[48] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 220.
[49] Vivian H.H. Green, “The Protestant Reformation,” blz. 136.
[50] Justo L. Gonzalez, “John Calvin,” *The Story of Christianity*, vol. 2 (San Francisco: Harper Collins Publishers, 1985), blz. 68.
[51] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 220, 221.
[52] Roland H. Bainton, “A Chosen People,” *The Church of Our Fathers* (Philadelphia: West Minister Press, 1950), blz. 153.
[53] Ellen G. White, *De grote strijd*, blz. 220.
[54] Theodore Beza, “The Life of John Calvin,” blz. 90.
[55] Ellen G. White, *Uit de schatkamer der getuigenissen*, deel 1, blz. 587.
[56] Will Durant, “John Calvin,” blz. 473.
[57] Idem
[58] John Calvin to Sulzer, Geneva, September 8, 1553, in *John Calvin Tracts and Letters*, ed. Jules Bonnet, and trans. David Constable (Carlisle, PA: The Banner of Truth Trust, 2009), blz. 427-430.
[59] John Calvin, *Institutes of Christian Religion*, book III, xxiv, blz. 1.
[60] Ellen G. White, *Bijbelkommentaar*, blz. 536.
[61] Ellen G. White, *Bijbelkommentaar*, blz. 617.
[62] Theodore Beza, “Life of John Calvin,” blz. 86.
[63] Theodore Huggenvik, *The Reformation in France and French Switzerland*, blz. 201.

———

Intiendentur libri

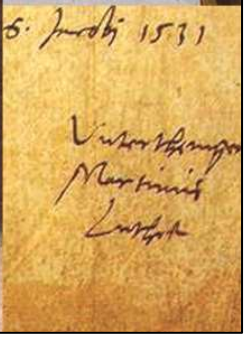
5. Juny 1531